

ماهنامه فرهنگی اجتماعی
سال شانزدهم / اسفند ۱۴۰۳

۱۵۱ فرهنگ پاسداری

ماه رمضان و عید نوروز:

عید و رمضان؛ دو بهار برای تحولی ماندگار
برکات ماه مبارک رمضان

سبک زندگی اسلامی:

مقاومت و جهاد کبیر؛ سبک زندگی اجتماعی اسلام
شاخصه‌های سبک زندگی مشترک از منظر امام صادق (ع)
داستان‌هایی از سبک زندگی امام خمینی (ره)
سبک زندگی مؤمنانه در قرآن

با مردم چنان بیامیزید که اگر مُردید بر شما بگریند،
و اگر زنده ماندید به شما مهربانی ورزند.

حکمت‌ه ان‌ه‌ج‌البلاغه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فرهنگ پاسداری

اسفندماه ۱۴۰۳

فهرست مطالب

- ۳ سخن آغازین
- ۴ سبک زندگی اسلامی در مفاتیح الحیات
- ۶ سبک زندگی از منظر علامه طباطبایی
- ۸ سبک زندگی شهید مطهری از زبان فرزندان
- ۱۰ شاخص‌های سبک زندگی در اندیشه شهید سلیمانی
- ۱۲ مقاومت و جهاد کبیر سبک زندگی اجتماعی اسلام
- ۱۴ شاخصه‌های سبک زندگی مشترک از منظر امام صادق (ع)
- ۱۶ سبک زندگی خانوادگی در قرآن و سنت در محیط خانواده
- ۱۸ توأسی به حق و صبر؛ سبک زندگی مسلمانان
- ۲۰ داستان‌هایی از سبک زندگی امام خمینی (ره)
- ۲۱ داستان‌هایی از سبک زندگی امام خامنه‌ای (مدظله)
- ۲۲ تعبیر حیات طیبه در قرآن
- ۲۴ حیات طیبه در عصر ظهور
- ۲۶ سبک زندگی مؤمنانه در قرآن
- ۲۸ دستورالعمل مرحوم دولابی در سبک زندگی مؤمنانه
- ۳۰ نقش دعا در زندگی انسان
- ۳۱ آثار دعا و نیایش
- ۳۲ مهجوریت و احیای قرآن
- ۳۴ عوامل مهجوریت قرآن
- ۳۵ ولادت امام حسن مجتبی (ع)
- ۳۶ عید نوروز
- ۳۸ برکات ماه مبارک رمضان
- ۴۰ سخنان دانشمندان درباره سبک زندگی

شناسنامه

اسفند ماه ۱۴۰۳
مدیر مسئول:
سرتیپ دوم پاسدار حسین محبی
سردبیر:
فرید تولیده
دبیر تحریریه:
ایرج فرامرزی
نویسندگان و همکاران این شماره:
بهره‌گیری از آثار امام خمینی (ره) مقام معظم رهبری (دام‌الله)، علامه طباطبائی، شهید مطهری، آیت‌الله جوادی آملی، آیت‌الله اعرافی، سهراب سلیمانی، حجت‌الاسلام والمسلمین علی دوعلم، مهدی جبرائیلی تبریزی، محمد آصف عطایی، علی باقر نصرآبادی دکتر حسین محبی، عنایت‌الله شریفی، مهرعلی لطفی، حجت‌الاسلام والمسلمین مصطفی پور، دکتر حمید حاذق نیکرو، فرید تولیده، حسن شریعتی، ایرج فرامرزی
چاپ و لیتوگرافی: مرکز چاپ سپاه
نشانی: تهران ستاد فرماندهی کل سپاه، ساختمان شماره ۲، معاونت فرهنگی و تبلیغات
تلفن و درون‌تار سردبیر:
۳۳۲۲۲۲۰-۳۵۵۳۳۸۴۷
مرکز توزیع: ۳۵۲۳۳۸۷۸
صندوق پستی:
۱۶۵-۱۷۳۸۵
سامانه پیامکی: ۰۹۹۶۲۰۰۶۶۰
با تشکر از دفتر تأیید محتوا و نظارت بر محصولات فرهنگی سپاه، در تأیید محتوا به شماره خودکارسازی ۱۱۶۵۴۴۴۰

سخن آغازین عید و رمضان؛ دو بهار برای تحولی ماندگار

دیدار با خویشان و دیگری ضیافت الهی. راه استفاده حداکثری از این ظرف زمانی آن است که درباره بستگان دغدغه‌مند باشیم و درصدد گشایی از خویشان بریاییم و دردمند درد آن‌ها باشیم که اجر این دردمندی با خداوند است. نوروز فصل فراغت ماست و مشغولیت‌های ظاهری مان کاهش می‌یابد. بنابراین فرصتی مغتنم است که به ادعیه و زیارت‌های وارد شده از اهل بیت (ع) بپردازیم.

عید نوروز امسال و تقارنش با ماه رمضان آیین شب‌چره‌داری پدر بزرگ‌ها و مادر بزرگ‌هایمان را برایمان تداعی می‌کند چرا که شب‌های بلند نوروز و تعطیلات فرصت خوبی است تا بیشتر در کنار هم باشیم، بیشتر صحبت کنیم و از حال و روز هم خبر بگیریم پس این ایام را برای ارتباط با فامیل و دوستان از دست ندهیم و البته بخشی از آن هم می‌تواند به نیایش و دعا در خلوت و حتی دسته‌جمعی بگذرد.

در حقیقت مصادف شدن ماه مبارک رمضان و عید نوروز یکی از زیبایی‌های سال جاری به شمار می‌آید که دارای مفاهیم بلند و ارزشمندی هستند که می‌تواند در ارائه الگو و سبک زندگی موفق کارساز باشد.

به همین جهت در این شماره مجله به سبک زندگی اسلامی می‌پردازیم و ابعاد آن را از منظر معارف بلند اسلامی و ایرانی مورد بررسی قرار می‌دهیم.

امیدوارم عید باستانی نوروز و ماه مبارک رمضان مملو از سلامتی و تندرستی برای همه باشد.

امسال با رمضان به پیشواز نوروز می‌رویم و در بهار قرآن، سفره هفت سین را با سین‌های قرآنی می‌آراییم. تجدید حیات زمین، شادی و صف‌ناپذیری را پیشکش می‌کند و تزئین سفره‌های رنگارنگ هفت سین با قرآن کریم، به زیبایی‌ها جلوه‌ای دوچندان می‌بخشد؛ بهار قرآن، آغاز فصلی نو در کتاب زندگی معنوی و بهار طبیعت، آغاز فصلی نو در زندگی دنیوی انسان است و چه بسا این آغاز، می‌تواند بهانه‌ای برای تحولی ماندگار باشد.

تلاقی نوروز و بهار طبیعت با ماه مبارک رمضان پس از سی سال برای مسلمانان ایران رخ داده است. با مرور سنت‌های نوروزی درمی‌یابیم که در نوروز همه تلاش ما پیراسته شدن از آلودگی‌هاست؛ چه با خانه‌تکانی و طهارت ظاهری و چه با صل‌رحم و رسیدگی به محرومان در جلوه باطنی. همین امر درباره ماه مبارک رمضان هم صادق است. در رمضان انسان به طهارت باطنی می‌رسد و این طهارت در هیچ روز و وقت دیگری از سال رخ نمی‌دهد.

در حقیقت نوروز یک سنت پسندیده است که با نو شدن زمین، سال، انسان‌ها، لباس جدید پوشیدن، افکار نو داشتن و... همراه است. ماه مبارک رمضان نیز همین سنت را دنبال می‌کند یعنی این ماه نیز برای پاک شدن درون انسان، سلامت روح و روان افراد، دوری از دنیا طلبی و شکم‌پرستی است همچنین برای انسان‌ها نوعی تمرین برای سبک زندگی مطلوب محسوب می‌شود.

نوروز و رمضان هر دو موسم ضیافت هستند؛ یکی ضیافت

سبک زندگی اسلامی در مفاتیح الحیات

کتابی که ساده ترین اصول زندگی از آداب معاشرت و رفتار با والدین و فرزندان و همسر تا همسایه و همکار و دولتمردان را برایمان دسته بندی کرده؛ از آداب استراحت و کار و تفریح و مسافرت تا آداب خوردن و آشامیدن و پوشش و درختکاری و مردمداری و قرض دادن و معامله و تجارت... مسافرت، امکانات زندگی، نظافت و بهداشت، لباس و پوشش، خواب و بیداری، صلح رحم، درآمد و مسائل اقتصادی، نگهداری حیوان، درختکاری و... از جمله بخش های این کتاب مفید و کاربردی و خواندنی است. بخش هایی برگزیده بدون شرح جزئیات از این کتاب ارزشمند را در ادامه می خوانید:

فصل زینت و آراستگی:

امام صادق(ع) می فرماید: عطر مردان پربو و کمرنگ ولی عطر زنان کم بو و پررنگ باشد.

امام رضا(ع) می فرماید: خوب است که مرد هر روز از عطر و بوی خوش بهره گیرد و اگر نتوانست، یک روز در میان و اگر نتوانست هر جمعه.

امام باقر(ع): سزاوار نیست زنان آراستن خود را برای همسرانشان تعطیل کنند، هر چند به آویختن گردنبندی باشد.

رسول خدا(ص) از به دست کردن انگشتر روی و آهن و از نقش حیوان بر نگین انگشتر نهی فرمود و می فرمود: انگشتر عقیق به دست کنید زیرا تا بر دست شماست،

کتاب شریف «مفاتیح الحیات» شاهکار آیت الله جوادی آملی می باشد که بیانگر کلیدهای زندگی بهتر در دنیا بر مبنای آیات و روایات می باشد که بر اساس نیاز به دانایی در حوزه سبک زندگی در ریزترین شئون زندگی انسان تدوین شده است و یکی از معبرهای راهگشا در این بحث محسوب می شود. دایره المعارفی که بارها و بارها تجدید چاپ شده است.

«مفاتیح الحیات» را جلد دوم مفاتیح یا همان آداب زندگی بر اساس آیات قرآن و روایات معصومان(ع) می دانند که بی تردید بخش قابل ملاحظه ای از مطالبه رهبر انقلاب در خصوص سبک زندگی را برطرف می کند. کتابی که در چهار بخش «ارتباط انسان با خود، ارتباط انسان با دیگران، ارتباط انسان با طبیعت و ارتباط انسان با حیوانات» تدوین شده است

بیش از یک صد عنوان کتاب حدیثی و ۶ هزار حدیث برای این کتاب ارزشمند مورد استفاده قرار گرفته و حدود ۱۴ هزار عنوان تهیه شده است تا بتوان از تمام این احادیث، احادیث مرتبط را استخراج کرد. کتاب از فصل های متعددی تشکیل شده و در هر فصل احادیث معتبری در خصوص موضوعات آن فصل ارائه شده که متن عربی و منبع این احادیث نیز در پاورقی صفحات درج شده است. اغراق نیست اگر بگوییم این کتاب باید در کنار قرآن و مفاتیح الجنان و نهج البلاغه، در خانه هر ایرانی باشد؛

است و آن مایه پایداری و نیرومندی جسم است، پس هرگاه خواستی بخوابی ابتدا بر سمت راست و سپس بر سمت چپ بخواب و همچنین هنگام برخاستن از سمت راست برخیز.

امام باقر(ع) می فرماید: خواب در ابتدای روز مایه نادانی و کودنی و خواب قیلوله (خواب کوتاه نیمروز) نعمت و خواب عصر مایه حماقت و خواب میان مغرب و عشاء مایه محرومیت از روزی است.

امیر مومنان (ع) می فرماید: خواب میان مغرب و عشاء و پیش از طلوع خورشید مایه فقر است.

رسول خدا(ص) می فرماید: خدا سه چیز را دوست دارد: کم گویی، کم خوابی و کم خوری. و نیز می فرماید: یکی از بدترین چیزهایی که درباره امتم هراس دارم، پر خوابی است.

اغراق نیست اگر بگوییم کتاب شریف مفاتیح الحیات باید در کنار قرآن و مفاتیح الجنان و نهج البلاغه، در خانه هر ایرانی باشد؛ کتابی که ساده ترین اصول زندگی از آداب معاشرت و رفتار با والدین و فرزندان و همسر تا همسایه و همکار و دولتمردان را برایمان دسته بندی کرده است

غم نمی بینید.

فصل آداب نوشیدن:

رسول خدا(ص) می فرماید: دستتان را بشوید آنگاه در آن ها آب بنوشید چرا که هیچ ظرفی پاکیزه تر از دست نیست.

رسول خدا(ص) می فرماید: از سر مشکک یا ظروفی مانند پارچ اب ننوشید. کسی که در ظرف طلا و نقره غذا می خورد و یا نوشیدنی می آشامد، در شکم خود آتش دوزخ را غرغره می کند... آب را از سمت دستگیره آن ننوشید چرا که محل جمع شدن آلودگی است.

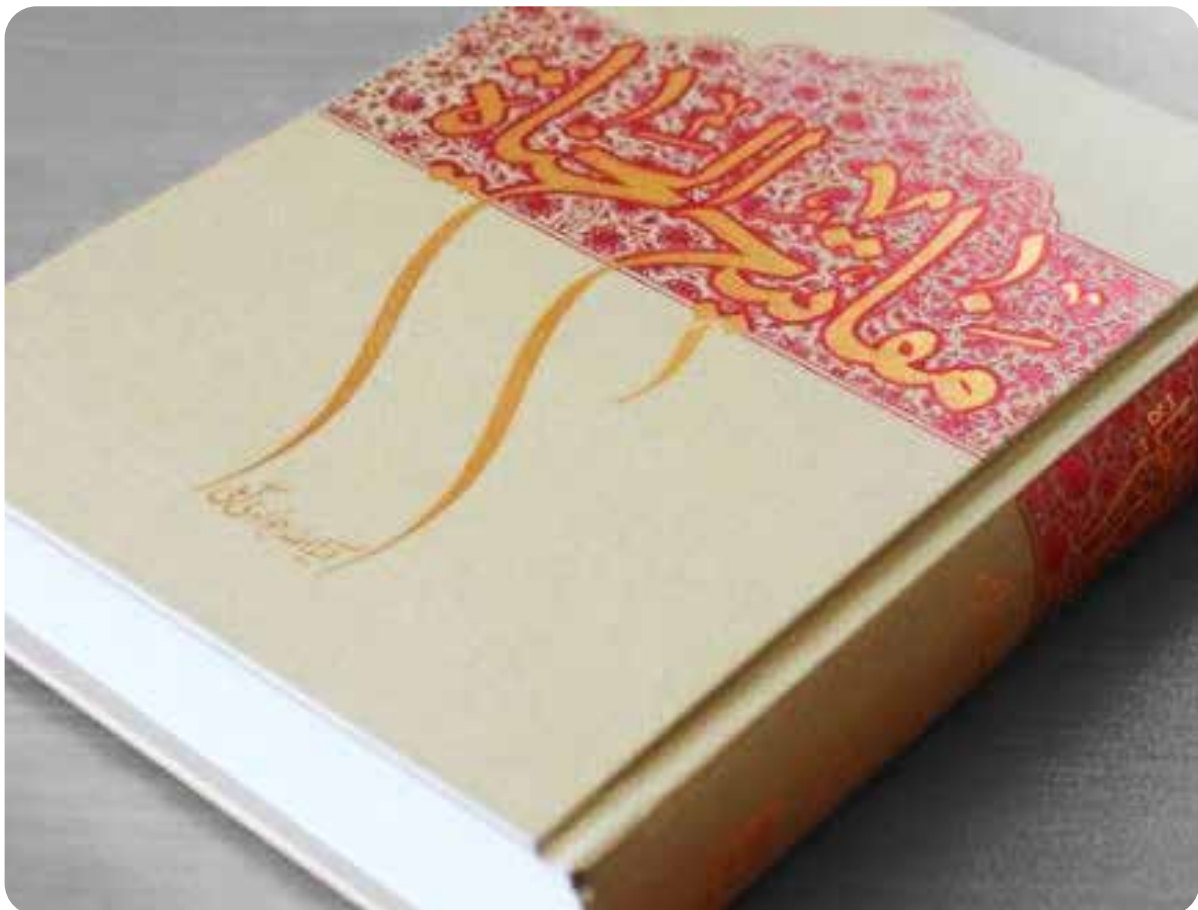
امام کاظم(ع) می فرماید: از جای شکسته ظرف آب ننوشید چرا که قرارگاه شیطان است؛ آشامیدن آب را با بسم الله آغاز کنید و با الحمدلله پایان دهید.

فصل آداب خوابیدن:

امیر مومنان (ع) می فرماید: مومن رو به قبله و بر پهلو راست می خوابد.

امام صادق(ع) می فرماید: هرگاه رسول خدا(ص) می خواست بخوابد مسواک می زد و به رختخواب می رفت و بر پهلو راستش می خوابید و دست راستش را زیر گونه راستش می نهاد.

امام رضا(ع) می فرماید: قدرت و سلطنت خواب، در مغز

سبک زندگی از منظر علامه طباطبائی

مجتبی فیضی، مسعود آذربایجانی

تعریف علامه طباطبائی از «برنامه و روش زندگی» برگرفته از مبانی ارزشمند دین مقدس اسلام است. که می توان آن را در سه محور زیر بیان کرد:

۱- اصول و مبانی سبک زندگی اسلامی

بی گمان، سبک زندگی مبتنی بر مبانی اعتقادی است؛ زیرا هر نظام عقیدتی پیروان خود را به سوی الگوهای رفتاری مطابق با محتوای معارف خویش سوق می دهد. در نظام اعتقادی اسلام تمامی مبانی به یک اصل ریشه ای به نام «توحید» برمی گردد. مرحوم علامه در تأثیرپذیری سبک زندگی از مبانی فکری این گونه می نگارد: صورت و شکل زندگی با اختلاف در اصول اعتقادی و طرز تفکر در حقیقت عالم و حقیقت انسانی که جزئی از آن است مختلف می شود. (المیزان، ج ۱۶، ص ۲۸۷).

اصول و مبانی سبک زندگی اسلامی بر پایه های زیر استوار است:

الف) توحیدمحوری: در اسلام نیز هیچ اصلی همسنگ اصل توحید به شمار نمی آید، بلکه تمامی اصول و فروع دین مبتنی بر اندیشه توحیدی می باشد. بنیان عالم هستی و آدمی و مبدأ تمامی وجودهای امکانی، خدای یکتا و یگانه

است.

ب) فطرت گرایی: فطرت آدمیان بر اساس معرفت و محبت ذات لایزال الهی سرشته شده است و انسان ها همواره و در همیشه تاریخ از گرایش ها و تمایلاتی عالی در روح و روان خویش روش زندگی موردپسند آیین پاک اسلام مطابق فطرت بشر و مقتضای سعادت او است. و تازمانی که در شکل و روش زندگی اصل فطرت محفوظ باشد، انسان ها دچار دگرگونی و انحراف نمی شوند. (همان، ج ۴، ص ۱۸۹).

ج) هماهنگی با نظام آفرینش: بهترین و پابرجاترین راه و رسم زندگی آن است که آفرینش انسان به سوی آن هدایت کند، نه آنچه از عواطف، احساسات و منافع فرد یا جامعه سرچشمه می گیرد. (طباطبائی، ۱۳۸۸، ص ۱۲).

۲- نگرش های کلی حاکم بر زندگی

الف) نگرش نسبت به مبدأ و مقصد عالم هستی

نگرش توحیدی بر مدار توحید محوری زمینه تحقق سبک زندگی مطلوب اسلامی را فراهم می کند. قرآن مجید نیز شالوده برنامه زندگی انسان و اساس برنامه خود را خداشناسی قرار داد و اعتقاد به یگانگی خدا را اولین اصل اساسی دین

نماز و روزه در مشکلات و توسل به پیامبر صلی الله علیه و اولیای خدا، از جلوه های رفتاری در ارتباط با خداست.

ب) وظیفه انسان در برابر خانواده و دیگران

یکی از وظایف مهم در جامعه، وظایف متقابل همسران در کانون خانواده است. اسلام در نظام خانواده شیوه ای را طراحی نموده است که عشق و مودت همسران نسبت به یکدیگر را از آیات و نشانه های خدای متعال معرفی می کند: «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُفَكِّرُونَ» (روم: ۳۰).

تأکید بر در پیش گرفتن سلوک دینی و انجام وظایف در ارتباط با خدا، خود و دیگران، چارچوب سبک زندگی اسلامی را تشکیل می دهد. در سبک زندگی عبادی از منظر اسلام، برخلاف سایر ادیان محدودیت مکانی وجود ندارد. مهم ترین وظیفه انسان در ارتباط با خود، خودشناسی و پاسداشت گوهر انسانیت است. داشتن روابط عاشقانه همسران در قالب اصول سه گانه تسکین، مودت و رحمت، از جمله الگوهای رفتاری در سبک زندگی اسلامی است. در ارتباط با دیگران در مکتب اسلام تأکید به حفظ حرمت و حقوق اجتماعی و فردی و برخورد اخلاقی شده است.

روش زندگی موردپسند آیین پاک اسلام مطابق فطرت بشر و مقتضای سعادت او است. و نازمانی که در شکل و روش زندگی اصل فطرت محفوظ باشد، انسان ها دچار دگرگونی و انحراف نمی شوند.

شناخته است. (طباطبائی، ۱۳۸۸، ص ۱۸).

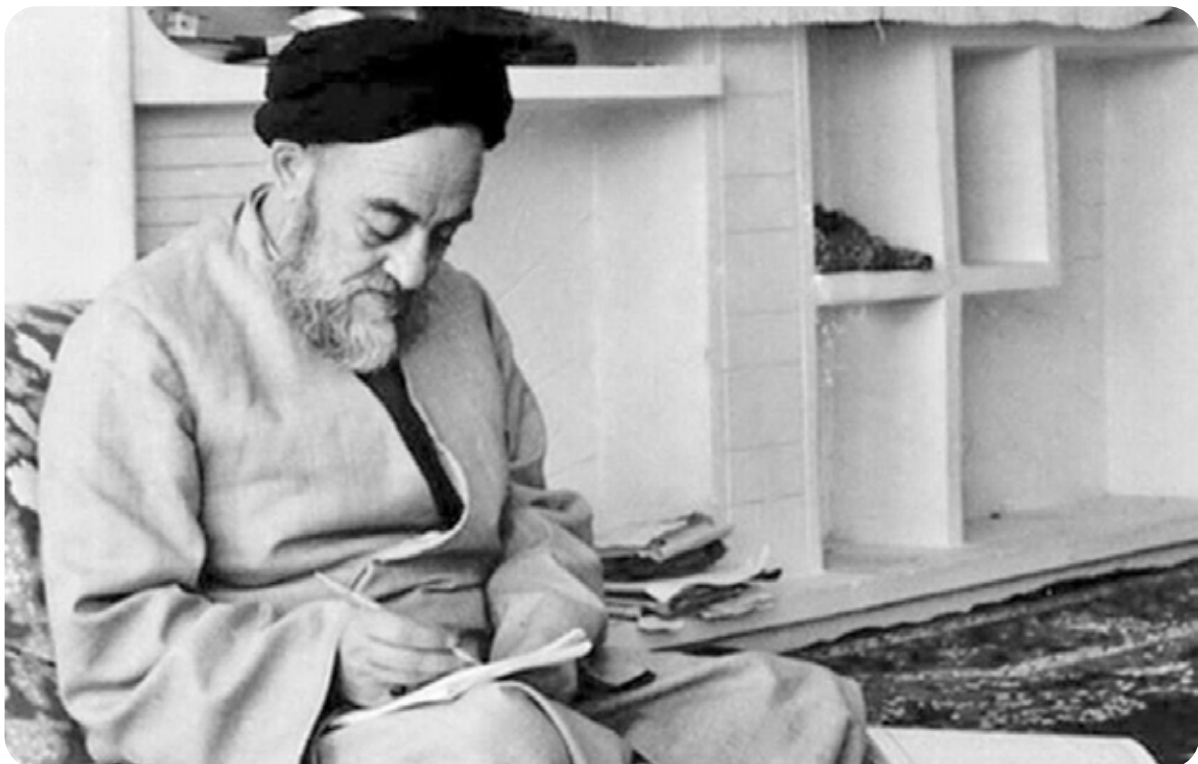
ب) تقدم حیات اخروی بر حیات دنیوی

رعایت توازن و تقدم حیات اخروی بر زندگی دنیوی، از جمله نگرش های اساسی تأثیرگذار بر سبک زندگی اسلامی به شمار می آید. مرحوم علامه فرق ریشه دار میان آیین خدایی و قوانین موضوعه بشری را در همین موضوع معرفی می کند. قوانین مدنی حیات انسانی را زندگی مادی پنج روزه فرض می کنند و مبنای قانون را خواسته های عواطف اکثریت جامعه قرار می دهند، ولی آیین آسمانی حیات انسانی را در یک زندگی جاوید و بی نهایت تشخیص می دهد که هرگز با مرگ قطع نشده و برای همیشه باقی و پایدار می باشد، به نحوی که خوش بختی و بدبختی آن سرای وی به تناسب صلاح و فساد اعمال این سرای اوست و به همین جهت، برای انسان برنامه حیات عقلی تنظیم می کند، نه حیات عاطفی. (طباطبائی، ۱۳۸۹ الف، ج ۲، ص ۱۳۲).

۳- وظایف و مسئولیت انسان در زندگی

الف) وظیفه انسان در برابر خدا

انسان ها در برابر خدای متعال، مهم ترین وظیفه را دارند که باید با دلی پاک و نیتی خالص، در انجام آن بکوشند. نخستین وظیفه انسانی این است که آفریدگار خود را بشناسد. کسی که به معرفت حق بی اعتنا بماند، هیچ گونه راهی برای به دست آوردن سعادت واقعی انسانی ندارد. اختصاص بهترین اوقات به برقراری ارتباط با خدا در قالب نماز و نیایش از اهم وظایف مؤمنان است. کمک گرفتن از

سبک زندگی شهید مطهری از زبان فرزندان ایشان

حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمد مطهری و خانم دکتر وحیده مطهری، استادیار دانشگاه الزهراء(س) در خصوص سبک زندگی و رفتاری علامه شهید مطهری مطالب ارزشمندی بیان کرده‌اند که می‌تواند الگوی برای همه مومنین باشد. در زیر به بخشی از آنها اشاره می‌شود:

شهید مطهری به دنبال تصویرسازی از خود نبود

اینکه کسی بیاید اول «اصول فلسفه و روش رئالیسم» در سطح بسیار بالا برای محققین و فلاسفه بنویسد و بعد «داستان راستان» را برای کودکان بنگارد با معیارهای ظاهری چندان سازگار نیست، اما اگر جنبه الهی مورد نظر باشد، به سادگی قابل توجیه است.

اهل ظاهر سازی نبود

در مقدمه یکی از مجموعه‌های «گفتار ماه» نوشته بودند حین سخنرانی، یک اشتباه واضح ادبی کردم که بعد از جلسه یکی از حضار به من تذکر داد و من در همین جا بار دیگر از این فرد تشکر می‌کنم. اشتباه واضح در نزد برخی شاید به بی‌سوادی تعبیر شود. اما ایشان به صراحت نقد فرد را نوشته و از آن هم تشکر کردند.

از شهرت متنفر بود

در روزنامه، عکسی از یاسر عرفات به همراه برخی دوستان نزدیک شهید مطهری چاپ شده بود. به ایشان گفتم شما چطور در این عکس نیستید؟ گفتند اتفاقاً یاسر عرفات با دوربین دنبال من بود که با من عکس بگیرد، ولی من نخواستم با او عکس بگیرم. این سبک و رفتار، تنها یک توجیه دارد و آن محور بودن بندگی خدا - و نه بندگی مردم - در زندگی است.

سلوک علمی شهید مطهری

وقت خود را به بطالت نمی‌گذرانند. در مواقعی هم که به طور عادی مثلاً نشسته بودند، غالباً یا در حال تفکر یا در حال ذکر بودند. گفته بودند من وقتی در خیابان راه می‌روم، همیشه دارم راجع به مطلبی فکر می‌کنم و اگر کسی با صدای بلند به من سلام نکند، اصلاً متوجه نمی‌شوم.

استفاده از وقت‌های کوتاه برای مطالعه

یکی از شاگردان ایشان می‌گفت: وقتی سر کلاس می‌رفتیم می‌دیدیم، ایشان قبل از ما در کلاس هستند و کتابی را باز کرده و مشغول مطالعه هستند. این البته راهی برای ترویج

فرهنگ مطالعه هم هست. این آموزش مطالعه به دیگران را مقایسه کنید با این که با توصیه زبانی مرتباً تکرار کنیم که مطالعه مهم است و وقت خود را تلف نکنید.

ظرافت در برخورد با مخاطب

ایشان از تبیین حقوق زن در اسلام در مجله زن روز هم چشم‌پوشید. گفته بودند اینها هم که این مجلات را می‌خرند، حقیقت طلب هستند اینها روحانی نمی‌بینند و باید از این کانال برای ارتباط با این قشر استفاده کرد.

در نظر گرفتن سطح مخاطب

وقتی دبستانی بودم به ایشان گفتم مگر کره زمین گرد نیست؟ چرا وقتی در یک نقطه دنیا زلزله می‌آید و در سایر جاها زلزله نمی‌آید؟ دیدم ایشان به جای اینکه جواب شفاهی به من بدهند، دارند یکی از ابروان خودشان را بالا و پائین می‌برند. پرسیدند: آیا سر من دارد حرکت می‌کند؟ گفتم: نه. گفتند پس چرا ابروهای من دارد حرکت می‌کند، ولی کل سر من حرکت نمی‌کند؟

نقد مخاطب

هیچ کس در میان متفکران اسلامی به اندازه شهید مطهری، فرهنگ مردم ایران را نقد نکرده است که نمونه‌های فراوان دارد. ایشان در جایی می‌گویند: ما مردم اصلاً اهل عمل نیستیم. دنبال این می‌گردیم که برویم یک قبیری را نزدیک امام رضا (ع) یا یک جای دیگر پیدا کنیم و آن را جبران مافات، نسبت به عمل مان قرار

می‌دهد. به همین خاطر به مادرم خیلی اهمیت می‌دادند. پدرم و مادرم تفاوت سنی داشتند و به همین خاطر مادرم، پدرم را مراد خودش می‌دانست. مادرم در منزل پدر دیپلم گرفت و اهل شعر است. یک شب تعدادی از روحانیون و همسران‌شان را برای شام دعوت کرده بود. بعد از پایان شام، فقط پدر گفته بودند که من می‌خواهم از خانم خانه به خاطر پختن غذا تشکر کنم.

معلم اخلاق و ایمان

ایشان در پی مقام، شهرت و تخریب کسی نبودند و از این رو با کسب علم و مطالعه عمیق، توانستند آثار جامع الاطراف و موثری را از خود به جا بگذارند اهل تشویق کردن بودند و از این عامل برای تربیت فرزندان بهره می‌بردند. مهربان بودند و همواره به احترام متقابل در خانواده تاکید می‌کردند. شخصیتی که بتواند هم شایسته لقب معلمی و هم لقب شهید باشد در وجودی تبلور کرد که این مقام را در خود پرورش داده بود.

شهید مطهری وقت خود را به بطالت نمی‌گذراند. در مواقعی هم که به طور عادی می‌نشسته بودند، غالباً در حال تفکر یا در حال ذکر بودند. گفته بودند من وقتی در خیابان راه می‌روم، همیشه دارم راجع به مطلبی فکر می‌کنم.

دهیم. اینها مصادیقی بود که تا اندازه‌ای سبک زندگی شهید مطهری را برای ما روشن می‌کند.

برای بازی وقت می‌گذاشتند

حضور پدر در خانه با رافت و مهربانی بود مشغله کاری ایشان بسیار زیاد بود، ولی وقت برای بازی با فرزندان می‌گذاشتند. حواس‌شان به درس و مشق بچه‌ها هم بود. شب‌ها از تک تک بچه‌ها درباره درس و مدرسه می‌پرسیدند.

پانوق بزرگان سیاسی و علمی

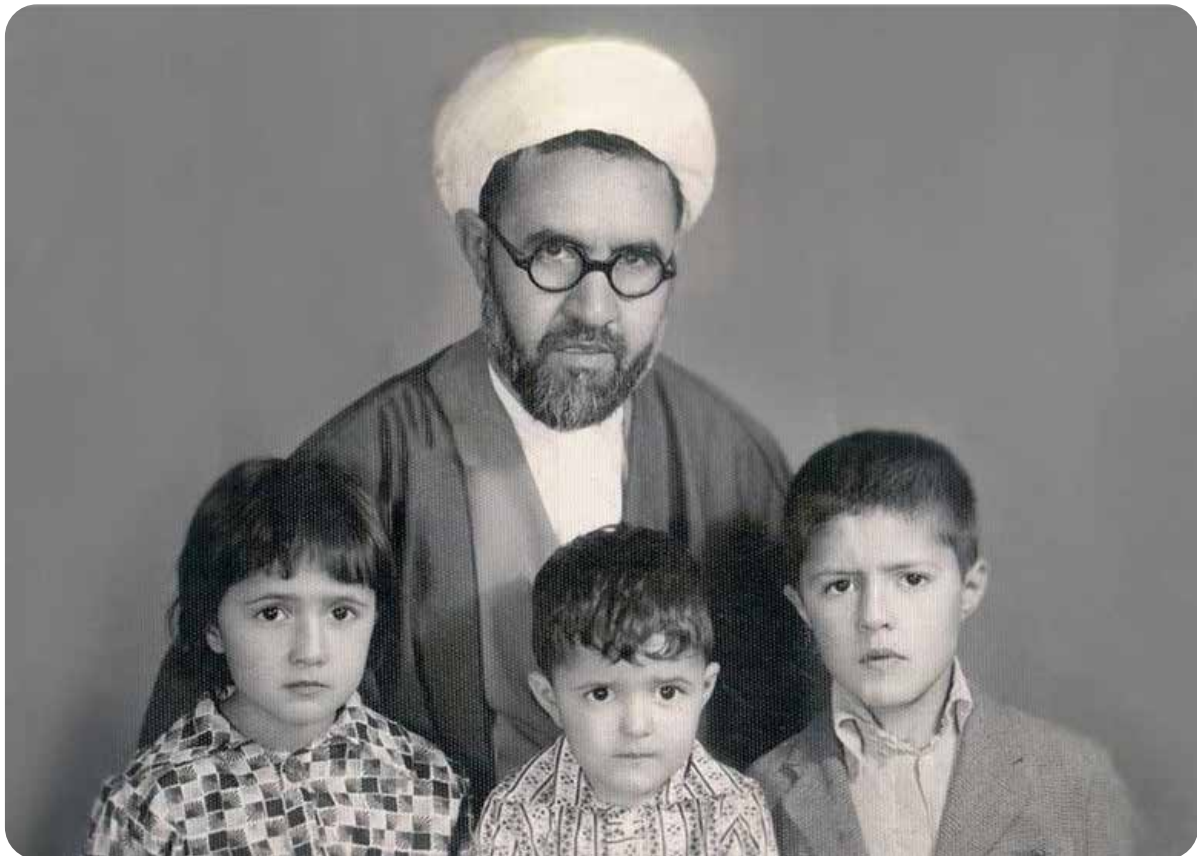
رجال علمی و سیاسی، از جمله اعضای جامعه روحانیت مبارز، انجمن پزشکان، جامعه مهندسان و از اشخاص دیگری همچون دکتر علی شریعتی و آیت الله خامنه‌ای رهبر انقلاب، رفت و آمد زیادی به خانه ما داشتند.

اینجا اختلافات رفع می‌شد

در فاصله سال‌های ۴۶ تا ۵۴ در اوج فعالیت‌های سیاسی انقلابیون و اوج اختلافات فکری در بین مردم، هیچ وقت مسائل و مشکلات موجود در جلسه‌هایشان را به درون کانون خانواده نمی‌آوردند. بلکه با تلاش وافر در حل اختلافات خانوادگی افراد دیگر هم تلاش می‌کرد و مشکلاتشان را حل می‌نمود.

قدر دانی از خانم خانه

پدرم معتقد بودند زن اساس خانه و خانواده را تشکیل

شاخص های سبک زندگی در اندیشه شهید سپهد قاسم سلیمانی

الف) ابعاد فردی سبک زندگی اسلامی

۱- ایمان به خدا

سپهد شهید سلیمانی، نمونه عینی انسان مؤمن به خدا بود داشتن زندگی هدفمند، خشوع در نماز، امانتدار، وفادار به پیمان، توکل به خدا، یاور مردم، پاکدست و مطیع خدا و رسول بود ولایت کافران را نپذیرفت، با جان و مال جهاد کرد، در برابر کافران سخت و در برابر مومنین مهربان بود. ایمان به خدا چیزی بود که او را شجاعانه تا خط مقدم نبرد با داعش می برد، بی آنکه ذره ای ترس یا تردید به خود راه دهد. (رضائیان، ۱۳۹۹)

۲- اخلاص

راز محبوبیت سردار شهید حاج قاسم سلیمانی اخلاص اوست.

رهبر انقلاب در دیدار با خانواده شهید سلیمانی فرمودند: می بینید مردم چه کار دارند می کنند برای حاج قاسم؛ این جور دل های مردم قدر پدر شما را دانستند و این ناشی از اخلاص است؛ این اخلاص است. اگر اخلاص نباشد، این جور دل های مردم متوجه نمی شود، دلها دست خداست؛ این که دل ها این جور همه متوجه می شوند، نشان دهنده ی این است که یک اخلاص بزرگی در آن مرد وجود داشت. (۱۳۹۸/۱۰/۱۳)

۳- ساده زیستی

شهید حاج قاسم سلیمانی انسان وارسته و زاهد پیشه بود. هیچ گاه به دنبال پست و مقام های دنیوی نبود و اگر چه می توانست با استفاده از موقعیت و جایگاه خود امکانات رفاهی فراوانی را برای خود و خانواده اش فراهم کند اما

دشمن شناسی و دشمن ستیزی از دیگر ویژگی‌های سردار شهید سلیمانی بود. شهید حاج قاسم سلیمانی نه تنها پرچمدار و نماد مبارزه با استکبار جهانی، بلکه یک متفکر استکبارستیزی بود. (حاجی صادقی، ۱۳۹۸)

۶- دفاع از مظلومان

مبارزه با استکبار و دفاع از مظلوم به عنوان دو روی یک سکه از مهم‌ترین مولفه‌های حیات ایمانی زندگی مومنان است. شهید حاج قاسم سلیمانی رزمنده‌ای بود که حتی لحظه‌ای برای دفاع از مظلومان و نبرد با تکفیری‌ها و ایادی تحجر از پاننشست. (حاجی صادقی، ۱۳۹۸)

۷- تکلیف گرایی

حاج قاسم همیشه تلاش می‌کرد در هر زمان و موقعیت بیند خواسته خدا و تکلیف الهی خدا در آن مکان و زمان چیست؟ و تکلیف را انجام می‌داد، باور داشت که انسان وقتی در مسیر تکلیف قرار بگیرد بهترین نتیجه‌ها را خدا می‌دهد. (حاجی صادقی، ۱۳۹۸)

۸- توجه به تربیت فرزندان

سردار به تربیت بچه‌های خودش هم حساس بود یکی از پسرهایش در پلیس +۱۰ و دیگری در کار شیرینی پزی هست در حالی که آنها فرزندان سردار سلیمانی هستند و هر جا بخواهند می‌توانند از قدرت پدر استفاده کنند چون سردار اجازه نمی‌داد. (شیرازی، ۱۳۹۹)

شهید حاج قاسم سلیمانی انسان وارسته و زاهد پیشه بود. هیچ گاه به دنبال پست و مقام‌های دنیوی نبود و اگرچه می‌توانست با استفاده از موقعیت و جایگاه خود امکانات رفاهی فراوانی را برای خود و خانواده‌اش فراهم کند اما ساده زیستی و نزدیک بودن به عامه مردم را برگزید.

ساده زیستی و نزدیک بودن به عامه مردم را برگزید. (حاجی صادقی، ۱۳۹۳)

۴- برنامه ریزی و اوقات فراغت

مقام معظم رهبری فرمودند شهید سلیمانی ۱۹ الی ۲۰ ساعت در طول شبانه روز کار می‌کرد. گاهی یک سفر ۲ هفته طول می‌کشید. اگر جلسه‌ای بود حساب کتاب نداشت بعضی اوقات ساعت ۱ نیمه شب به خانه می‌آمد؛ اما اگر جلسه‌ای نبود مقید بود ساعت ۹ شب بخوابد و تعارف نداشت. صبح‌ها هم معمولاً ساعت ۳ از خانه بیرون می‌رفت ورزش می‌کرد کوه می‌رفت. پیاده روی می‌کرد و قبل از ساعت ۷ در محل کار بود. شهید سلیمانی به همه ابعاد توجه می‌کرد من کمتر کسی را دیدم به همه زوایای کار توجه می‌کرد. (شیرازی، ۱۳۹۹: ۳)

ب) ابعاد اجتماعی سبک زندگی اسلامی

۱- ولایت مداری

حاج قاسم به معنای واقعی سرباز ولایت بود. از جمله کسانی بود که اشاره حضرت آقا را می‌فهمید نه فقط تدابیر، بلکه منویات رهبری را هم می‌فهمید. تعبد کامل به ولایت داشت آن هم تعبد عقلانی، عقلاتی که می‌گوید در برابر خدا تعبد داشته باشید در مقابل ولی خدا هم تعبد داشته باشید. حاج قاسم با ولایت مداری توانست کارهای بزرگ انجام دهد. (حاجی صادقی، ۱۳۹۸)

۲- تواضع و فروتنی

سردار هیچ کجا خویش را ندید، در لبنان خودش را ندید، در سوریه خودش را ندید، هیچ کجا نشنیدیم بگوید مثلاً اگر من در جنگ ۳۳ روزه لبنان یا جنگ سوریه یا عراق و افغانستان نبودم این اتفاق‌ها نمی‌افتاد. (شیرازی، ۱۳۹۹)

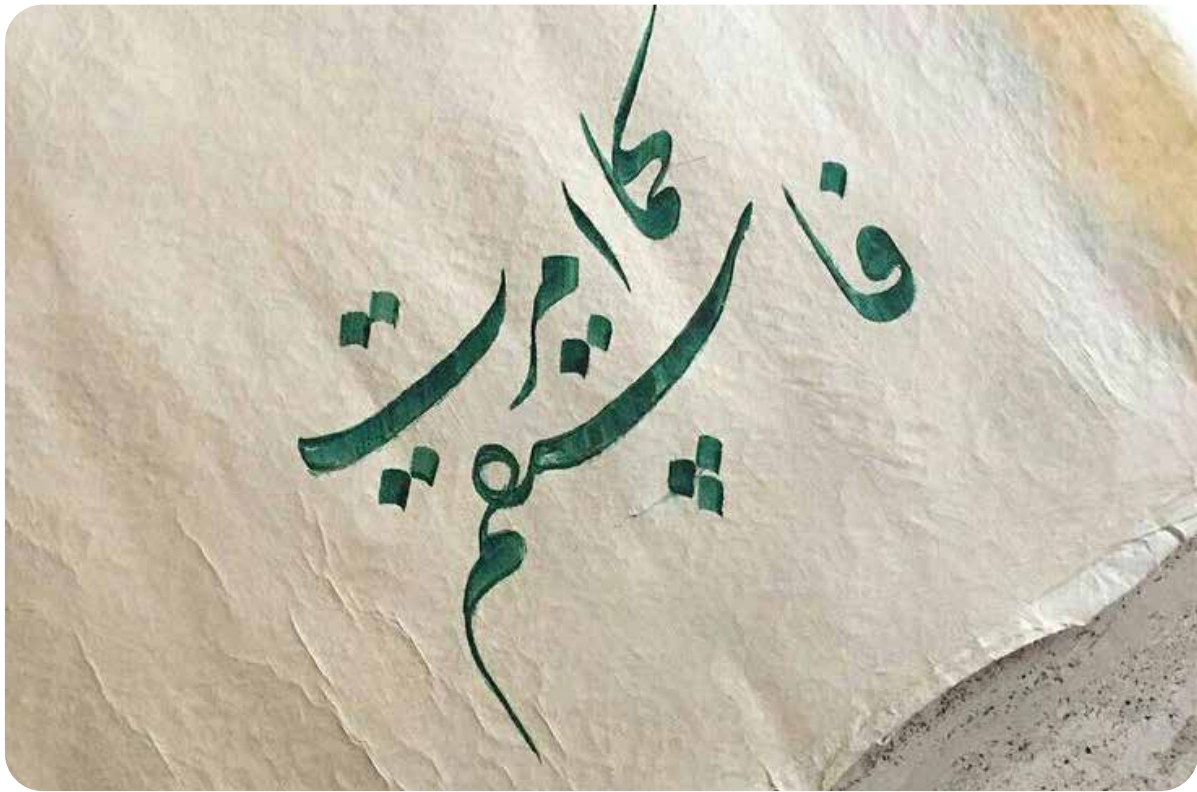
۳- مردم داری

حاج قاسم یک چیزی را در مکتب اسلام یاد گرفته بود که خدا و مردم را مقابل هم نمی‌دید، باور داشت که برجسته‌ترین عبادتی که انسان را به خدا نزدیک می‌کند خدمت به مردم است. حاج قاسم به معنای واقعی نه شعاری و تعارف دغدغه مردم را داشت. دلواپس و عاشق مردم بود (حاجی صادقی، ۱۳۹۸)

۴- شجاعت

هیچ هراسی از دشمنان در دل او وجود نداشت. یکی از اسرار پیروزی و شهرت او همین شجاعت است. ضمن اینکه او اقدامات لازم را در وقتش انجام می‌داد. وقت‌هایی هست که یک کار در یک لحظه انجام می‌شود. یعنی شما یکجا باید کاری بکنید که بزیند توی خال. قاسم سلیمانی اینقدر شجاع بود که در این لحظات این تصمیمات را بگیرد. (شادمانی، ۱۳۹۳)

۵- استکبار ستیزی

مقاومت و جهاد کبیر سبک زندگی اجتماعی اسلام

برخی مفسران جهاد کبیر را به معنای جهاد علمی، فرهنگی و اعتقادی و پاسخگویی به شبهات تفسیر کرده‌اند؛ ولی جهاد کبیر معنای عامی دارد و آن معنای عام، همان ایستادگی در برابر دشمن است؛ جهاد کبیر معنای گسترده‌ای دارد که در میدان جنگ اراده‌ها شکل می‌گیرد و می‌بایست با پافشاری بر اصول و مبانی گفتمانی و فکری خود، در تمام عرصه‌های سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، علمی، هنری، فناوری و... از فرهنگ اسلامی در مقابل تهاجم دشمن دفاع کرد.

دقت به هم‌نشینی جهاد کبیر با مفهوم عدم اطاعت از کفار می‌تواند در دست‌یابی به معنای جهاد کبیر، نقش اساسی ایفا کند. بر همین اساس می‌توان گفت اطاعت نکردن مؤمنان از کافران و نفوذناپذیری در برابر کافران و مقاومت و تسلیم‌ناپذیری اهل ایمان در مقابل دشمنان، همان چیزی است که در قرآن کریم، جهاد کبیر نام‌یافته است. این تبعیت نکردن از دشمن فقط در مسئله نظامی خلاصه نمی‌شود، بلکه در همه عرصه‌های گوناگون حیات اجتماعی یعنی در عرصه‌های فرهنگی، علمی، سیاسی، اقتصادی و... تجلی دارد. جهاد کبیر به معنای استقامت در برابر دشمنان و تقویت نفوذناپذیری در مقابله با سلطه‌پذیری، راهبرد اساسی قرآن کریم برای تحقق نظریه مقاومت است. مقاومت به‌عنوان یک نظریه در برابر سلطه‌طلبی و استکبار شکل گرفته است و تجربه نشان داده است که مقابله با سلطه و عقب‌راندن

واژه «جهاد» از جمله اصطلاحاتی است که در پرتو مفاهیم قرآن کریم نمود پیدا کرد و از لحاظ مفهومی، از دامنه معنایی گسترده‌ای برخوردار گشته که شامل عرصه‌های گوناگون نظامی، اقتصادی، سیاسی، علمی، فرهنگی و... می‌شود. گرچه امروزه مفهوم متبادر به ذهن از واژه «جهاد» همان جنگ فیزیکی با دشمن خارجی است؛ ولی با مراجعه به کاربردهای قرآنی این واژه، معلوم می‌گردد که واژه جهاد محدود به مفهوم قتال نیست، بلکه قتال یکی از مصادیق بارز جهاد در راه خداست.

معناشناسی جهاد کبیر

در قرآن کریم از تعبیر جهاد کبیر سخن به میان آمده است؛ **فَلَا تُطِيعُ الْكٰفِرِيْنَ وَ جٰهِدْهُمْ بِجِهَادٍ كَبِيْرًا** (فرقان: ۵۲) در این آیه خداوند پیامبر اعظم (ص) و به تبع ایشان مؤمنان را به این جهاد دعوت کرده است. «جهاد کبیر» گونه‌ای از مفهوم عام جهاد است که کمتر درباره آن صحبت شده است و شهرت کمتری نسبت به جهاد اصغر و جهاد اکبر دارد. در این آیه شریفه جهاد کبیر با کافران هم‌نشین شده است، می‌توان گفت که مراد از این نوع جهاد، جهاد در مقابل دشمن خارجی است، به عبارت دیگر، متعلق این نوع جهاد کافران هستند و در نتیجه جهاد کبیر ارتباطی با جهاد اکبر به معنای جهاد با نفس نخواهد داشت؛ چراکه در جهاد اکبر، مبارزه با دشمن درونی مطرح است.

سلطه سازماندهی و به میدان آورده و بقای نظام سلطه را با خطر فروپاشی مواجه ساخته است. نظریه مقاومت باتکیه بر دیپلماسی عمومی و اراده ملت‌ها و در جهت مقابله با یک‌جانبه‌گرایی غرب و قوانین نظام سلطه و مطالبه حقوق خود از حاکمان و دولت‌های ترسو و مرعوب، استوار بوده و روزبه‌روز بر قدرت و وسعت این نظریه افزوده می‌شود.

نقش راهبردی جهاد کبیر در نظریه مقاومت

جهاد کبیر به معنای استقامت در برابر سلطه مستکبران، نقش تعیین‌کننده در تعمیق و تحکیم راهبردی نظریه مقاومت دارد و ضروری است که نظریه مقاومت را در قلمروی فراتر از حوزه سیاست خارجی و تعاملات برون‌مرزی تعریف کنیم. باید بر اساس این نظریه کلان، راهبرد «عمق‌بخشی و درون‌سازی مقاومت» را در دستور کار قرارداد و بر پایه آن به بازتعریف و تبیین «مقاومت سیاسی، مقاومت فرهنگی - اجتماعی و مقاومت اقتصادی» برای عمق‌بخشی هرچه بیشتر به مؤلفه‌های قدرت نرم انقلاب اسلامی در جغرافیای کشور پرداخت و از رهاوردها آن مسیر پیشرفت و ایستادگی در برابر جنگ ترکیبی تمام‌عیار دشمن را با موفقیت طی کرد.

جهاد کبیر به معنای استقامت در برابر دشمنان و تقویت نفوذناپذیری در مقابله با سلطه‌پذیری، راهبرد اساسی قرآن کریم برای تحقق نظریه مقاومت است. مقاومت به‌عنوان یک نظریه در برابر سلطه‌طلبی و استکبار شکل گرفته است و تجربه نشان داده است که مقابله با سلطه و عقب‌راندن اهداف استکباری دشمن از هیچ راهی جز مقاومت میسر نیست.

اهداف استکباری دشمن از هیچ راهی جز مقاومت میسر نیست. نظریه مقاومت مبتنی بر تجربیات عینی بوده و هر روز بر این تجربیات افزوده می‌شود و بیداری مسلمانان و حاکمیت آنان بر سرنوشت خویش روزبه‌روز شکوفاتر می‌شود.

چیستی نظر به مقاومت

استقلال‌طلبی و مقاومت در برابر سلطه‌جویی یکی از شاخصه‌های حرکت انقلابی مردم ایران بود که امروز پس از گذشت چهار دهه از پیروزی انقلاب اسلامی، به‌عنوان یک الگوی موفق شناخته می‌شود. انقلاب اسلامی ایران بیش از هر تحول سیاسی و اجتماعی دیگری بر سیاست بین‌الملل تأثیر گذاشته است.

باید اذعان داشت که وجه سلبی اسلام و انقلاب اسلامی، در مبارزه بی‌وقفه با ظلم و سلطه ظالمانه و مظاهر آن است. همین امر موجب امیدآفرینی اسلام ناب و انقلاب در میان امت‌های مظلوم و مستضعف جهانی بوده و چارچوب کلی حرکت نظام انقلابی در مسیر سلطه‌ستیزی و سلطه‌زدایی از جهان مستضعفین را آشکار می‌کند. بر همین اساس است که حضرت امام خمینی (ره) در یکی از پیام‌های تاریخی خود تأکید می‌نمایند که «ما می‌گوییم تا شرک و کفر هست، مبارزه هست و تا مبارزه هست، ما هستیم. ما بر سر شهر و مملکت با کسی دعوا نداریم. ما تصمیم داریم پرچم «لا اله الا الله» را بر قلل رفیع کرامت و بزرگواری به اهتزاز در آوریم.» (صحیفه نور ج ۲۱: ص ۸۷)

امروزه بعد از چهار دهه مقاومت، این نظریه از مرزهای جغرافیایی منطقه غرب آسیا نیز فراتر رفته و به‌عنوان تنها نظریه علمی قابل قبول و عملی، تمام جهان را در برابر نظام

شاخصه‌های سبک زندگی مشترک از منظر امام صادق علیه السلام

مهدی جبرائیلی تبریزی

حسن خلق

امام محبت به همسر را از معیارهای محبت به اهل بیت (ع) بیان می‌کنند: هر کس بیشتر دوستدار ما (خاندان عصمت و طهارت) باشد، به زن‌ها (همسر، مادر و محارم‌ش) نیز بیشتر دوستی می‌کند. (بحار الأنوار؛ ج ۶۳؛ ص ۲۸۷)

امام صادق (ع) در روایتی به مواردی از واجبات مرد خانواده در زندگی اشاره می‌کند: شوهر در رابطه خود با همسرش از سه چیز بی‌نیاز نیست؛ سازگاری با او تا به این وسیله سازگاری و محبت و عشق او را به خود جلب کند و خوش خویی با او و دلبری از او با آراستن خود برای وی و فراهم آوردن امکانات رفاهی او. (تحف العقول؛ ص ۳۲۳)

اظهار قدردانی

امام صادق (ع) در مورد وظیفه اخلاقی زن در برابر بخشش‌های مرد می‌فرمایند: بهترین زنان شما آن زنی است که چون به او چیزی داده شود، سپاسگزاری کند و اگر به او چیزی داده نشود راضی باشد. (جامع أحادیث الشیعه ج ۲۵؛ ص ۱۴۰)

اظهار احساسات مثبت به طرف مقابل، باعث تحکیم روابط و دلگرمی می‌شود، از طرف دیگر قدردانی نشانه رضایتمندی و قانع بودن به دارایی‌های شوهر و در نتیجه باعث تحکیم بنیان خانواده می‌شود.

عفت

امام صادق (ع) فرمودند: خود را از زنان و ناموس مردم حفظ

انسان‌های بزرگ و باکرامت با رفتارهای کریمانه شناخته می‌شوند امام صادق (ع) می‌فرمایند: سه چیز نشانه بزرگواری انسان است: خوش اخلاقی، فرو بردن خشم و فرو پوشیدن چشم (عوالم العلوم؛ ج ۲۰؛ ص ۷۵۷)

اگر پیامبر اکرم (ص) بعثت خویش را در جهت اتمام مکارم اخلاقی توصیف می‌کنند، نشان از جایگاه آن در نظام آفرینش است. چراکه اگر انسان از کرامت به دور باشد، شرارت و بی‌مبالاتی جامعه بشری را به جهنمی مهلک تبدیل می‌کند.

احترام

امام صادق (ع) در وصف زن خوشبخت می‌فرماید: خوشبخت است، خوشبخت است؛ آن زنی که شوهرش را احترام کند و آزارش ندهد و در تمام مراحل زندگی از وی اطاعت کند. (بحار الانوار، ج ۷۳، ص ۳۵۴)

از طرف دیگر هم به مردان سفارش می‌کنند که کرامت زن را در رفتارها مورد عنایت قرار دهند: وقتی کسی همسری را برای خود انتخاب کرد او را تکریم کند. تکریم به معنی حفظ عزت و اجتناب از رفتارهای توهین آمیز و تحقیرکننده است.

اظهار محبت

امام صادق (ع) فرمود: هر چه محبت مرد بر زن بیشتر شود، بر فضیلت ایمانش افزوده می‌شود (بحار الانوار، ج ۷۳، ص ۸۵)

بیاموزید (و در انجام این وظیفه تربیتی تسریع نمایید)، پیش از آنکه مخالفان بر شما پیشی گیرند و آنان را گمراه سازند. (روضه المتقین فی شرح من لا یحضره الفقیه؛ ج ۸؛ ص ۶۵۱)

ایشان درسختی دیگر فرمودند: وقتی کودک ۵ ساله شد، به او گفته شود: دست راست و چپت کدام است؟ وقتی این را دانست، صورت او را به قبله برگردان و به او بگو تا سجده کند، سپس رها شود تا به هفت سال برسد. وقتی هفت سال او تمام شد، به او گفته شود: صورت و دو کف را بشوی. وقتی شست، به او بگوی: نماز بخوان! بعد او را به حال خود واگذار تا ۹ سال او تمام شود. وقتی ۹ سال او تمام شد، وضو یادش بده و او را به نماز وادار کن. وقتی وضو و نماز را یاد گرفت، خدا ان شاء الله او و پدر و مادرش را می آموزد. (من لا یحضره الفقیه؛ ج ۱؛ ص ۲۸۱)

وفای به عهد

وفای به عهد وظیفه‌ای دینی و عقلی است که نسبت به دیگران، بویژه کودکان در سیره امام صادق مورد توجه قرار گرفته است. ایشان می‌فرمایند: کودکان را دوست بدارید و به آنها محبت کنید، پس اگر به آنان وعده‌ای دادید، به آن وفا کنید؛ زیرا آنان روزی خود را در دست شما می‌بینند. (کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹)

امام صادق (ع) فرمودند: خود را از زنان و ناموس مردم حفظ کنید و چشم طمع به آنها ندوزید، تا زنها و ناموس شما از چشم طمع دیگران حفظ و مصون گردند.

کنید و چشم طمع به آنها ندوزید، تا زنها و ناموس شما از چشم طمع دیگران حفظ و مصون گردند. (الکافی ج ۵؛ ص ۵۵۴)

ایشان حفظ عفت را برای زن مورد تاکید قرار داده است: بهترین زنان شما آن زنی است که برای شوهر خود زینت می‌کند، اما از بیگانگان خود را می‌پوشاند. (بحار الأنوار ج ۱۰۰؛ ص ۲۳۵)

تربیت فرزند

امام صادق فرمودند: اگر از عمرت تنها به میزان دو روز مهلت داده شدی، یک روزش را برای ادب خود اختصاص بده تا برای روز مرگ از آن کمک‌گیری. (کافی ج ۸، ص ۱۵۰)

ادب انسان را بهشتی می‌کند: مؤمن همواره خانواده خود را از دانش و ادب شایسته بهره‌مند می‌سازد تا همه آنان را وارد بهشت کند. (مستدرک الوسایل؛ ج ۱۲، ص ۲۰۱)

بهترین چیزی که پدران برای پسرانشان به ارث می‌گذارند، تربیت است، نه مال؛ چرا که مال می‌رود و تربیت می‌ماند. (کافی ج ۸، ص ۱۵۰)

امام صادق (ع) فرمود: فرزندان خود را احترام کنید و آنها را خوب تربیت کنید تا خداوند شما را بیامرزد.

همچنین فرمودند: خداوند متعال نسبت به شخصی که نسبت به فرزند خود محبت بسیار دارد رحمت و عنایت می‌کند. (مکارم الأخلاق؛ ص ۲۲۲)

آموزش معارف دینی

صفحه وجود کودکان از هر گونه آلودگی و تاریکی پاک است و استعداد پذیرش معرفت دینی را دارند.

امام صادق (ع) فرمود: احادیث اسلامی را به نوجوانان خود

سبک زندگی خانوادگی در قرآن و سنت در محیط خانواده

عیانت الله شریفی، مهرعلی لطفی

۱- مدیریت خانواده

از آنجا که خانواده یک واحد اجتماعی است و نیاز به مدیریت دارد و تأمین معیشت و نفقه زن به مرد سپرده شده است و از سویی، ویژگی جسمی و روحی مرد نیز برای سرپرستی خانواده سزاوار می‌باشد، مدیریت خانواده به مرد سپرده شده است.

در روایت آمده است علی (ع) و فاطمه (س) وقتی که وارد زندگی مشترک شدند، پیامبر (ص) بر آنان وارد شد. برای دختر و دامادش تقسیم کار کرد، مدیریت خانه را بر عهده علی (ع) گذاشت و فرمود کارهای داخل منزل به عهده حضرت فاطمه (س) باشد و کارهای خارج منزل بر عهده علی (ع) (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۴۳: ۸۶).

۲- همکاری در اداره خانه

از نکات بسیار مهم در سبک زندگی خانوادگی پیشوایان معصوم (ع) یاری رساندن و همکاری در اداره منزل می‌باشد. در کلمات اولیای دین (ع) برای تشویق زن و مرد به یاری یکدیگر، نکات جالب توجهی بیان شده که توجه به آنها انگیزه همکاری را در منزل بیشتر می‌کند. در مورد تلاش زن در محیط خانواده آمده است: اگر زنی به همسرش جرعه‌ای آب بنوشاند، ارزش معنوی این رفتار بیش از ثواب یک سال روزه و عبادت شب‌های آن است و خداوند در برابر هر جرعه آب که به همسرش

می‌نوشاند، برای او شهری در بهشت بنا می‌کند و شصت گناه او را می‌بخشد (حرّ عاملی، ۱۴۰۹، ج ۱۴: ۱۲۴). رسول خدا (ص) در مورد همکاری مرد در خانه، به علی (ع) سفارش می‌فرماید: مردی نیست که به همسرش در خانه کمک کند، مگر آنکه عبادت یک سال روزه با نماز در شبهایش برای او پاداش قرار می‌دهند و خداوند پاداش پیامبران صبوری مانند داوود (ع)، یعقوب (ع) و عیسی (ع) را برای او قرار می‌دهد. ای علی! کسی که از خدمت به خانواده خوداری نکند، خداوند نام او را در زمره شهدا می‌نویسد و در مقابل هر روز و شب خدمت و هر قدم و رنج بدن به او پاداش بسیار می‌دهد. ای علی! یک ساعت خدمت در خانه بهتر از عبادت هزار سال، هزار حج، عمره و... سیر کردن هزار گرسنه و... بخشش هزار دینار... از دنیا خارج نمی‌شود، مگر آنکه جایگاه خود را در بهشت ببیند. (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۱۰۱: ۱۰۶).

۳- احساس مسئولیت اعضای خانواده

از مهم‌ترین سبک زندگی خانوادگی از منظر قرآن

از مهم‌ترین سبک زندگی خانوادگی از منظر قرآن و سنت، احساس مسئولیت اعضای خانواده نسبت به یکدیگر است و یکی از مهم‌ترین وظایف و مسئولیت‌های یک فرد مسلمان، مراقبت و مواظبت بر ایمان یکایک اعضای خانواده است.

در زندگی مشترک علی (ع) و حضرت فاطمه (س) چنین رفتاری وجود داشت. بر مرد هم لازم است هنگام ورود به خانه با سلام وارد شود (ج ۳: ۷۶) و سر زده و آهسته وارد خانه نشود، بلکه پیش از ورود لازم است به شکلی زن و فرزندان را از خود آگاه سازد.

۵- هدیه دادن

از آداب مهم دیگر، هدیه دادن در مراسم شادی و روزهای عید و بازگشت از سفر است که در جلب محبت همسر و فرزندان بسیار مؤثر است. رسول خدا (ص) می‌فرماید: به یکدیگر هدیه دهید تا محبت‌ها افزوده گردد و غبار کینه‌ها از دل‌ها رود (مجلسی، ۱۴۰۳ق. ج ۷۵: ۴۴).

۶- محبت و مهرورزی

در سنت پیشوایان معصوم (ع) رابطه عاطفی و برخورد محبت آمیز با همسران بوده است، رسول خدا (ص) می‌فرماید: گفتار مرد به همسرش که من تو را دوست دارم، هرگز از دل او محو نمی‌گردد. (حرر عاملی، ۱۴۰۹ق، ج ۷: ۱۰).

۷- برخورد شایسته با همسر

قرآن کریم به مردان دستور می‌دهد با زنان به طور شایسته رفتار کنند: ...عَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ... و با آنان به‌طور شایسته رفتار کنید... (النساء/ ۱۹)

و سنت، احساس مسئولیت اعضای خانواده نسبت به یکدیگر است و یکی از مهم‌ترین وظایف و مسئولیت‌های یک فرد مسلمان، مراقبت و مواظبت بر ایمان یکایک اعضای خانواده است: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ: ای کسانی که ایمان آورده‌اید! خود و خانواده‌خویش را از آتشی که هیزم آن انسان‌ها و سنگ‌هاست، نگه دارید؛ (التحریم/ ۶).

از ابوبصیر روایت است که گفت: از ابو عبدالله، علیه السلام، در خصوص این آیه پرسش کردم که خودم را می‌توانم نگاه‌دارم و حفظ کنم، اما اهل خانه‌ام را چگونه حفظ کنم؟ فرمود: آنان را به چیزهایی فرمان ده که خدا آنان را به آن فرمان داده است و از چیزهایی بازشان دار که خدا آنها را نهی فرموده است. پس اگر فرمان تو را ببرند، آنان را حفظ کرده‌ای و اگر نافرمانیت کنند، آنچه را که بر عهده تو بوده است، به انجام رسانیده‌ای. این روایت در این باره تأکید می‌کند که خواندن به سوی خدا مسئولیتی واجب بر مؤمن در محیط‌های خانواده (همسر و فرزندان) است و بر او واجب است که همچون فرستاده‌ای از پروردگارش در آنجا باشد و آنان را به حق بخواند و از باطل نهی کند.

۸- ورود و خروج زن و شوهر از خانه

در روایات توصیه شده زن هنگام بیرون رفتن شوهر از خانه او را بدرقه کند و چند قدمی پشت سرش برود و گاه نیز هنگام ورود شوهر به خانه به استقبال او بیاید، چنان که

تواصی به حق و صبر، سبک زندگی مسلمانان

حجت الاسلام والمسلمین علی ذو علم، عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

نهی از منکر هستند؛ لذا اگر می‌خواهیم به زمینه‌های معرفتی جامعه کمکی شود، در بستر این فرایندها چنین اتفاقی می‌افتد.

تعبیر توصیه نسبت به سایر مفاهیم دارای ویژگی خاصی است. در توصیه، به‌خصوص در صیغه تواصی که یکدیگر را توصیه کردن و ارتباط متقابل داشتن است، موضع برابری بین کسی که توصیه می‌کند و مخاطب توصیه شکل می‌گیرد. اگر شما توصیه می‌کنید، به همان اندازه برای طرف مقابل حق ایجاد می‌کنید که او نیز توصیه کند تا تواصی شکل بگیرد. فرمود در یک ارتباط برابر این اتفاق می‌افتد که همه مؤمنین در یک موضع برابر هستند و تقواست که برتری می‌دهد و جوهره تقوا نیز انسان‌ها را به تواضع می‌رساند. هر کسی هر مقدار متقی‌تر می‌شود، تواضعش بیشتر می‌شود و اینکه خود را با دیگران برابر ببیند، در او تقویت می‌شود. پس همه در جامعه اسلامی باهم برابر هستند.

علامه طباطبایی معتقد است پیامبران با قوم خود از موضع برابر برخورد می‌کنند. پیامبر بودند، اما در رفتار و برخورد و سبک زندگی شان علامت برتری طلبی وجود نداشته است. پیامبر اسلام (ص) با اصحاب به گونه‌ای می‌نشستند که اگر کسی ایشان را نمی‌شناخت، نمی‌دانست پیامبر (ص) کدام است؛ لذا سلسله‌مراتب اداری و علمی و ...

خداوند متعال در سوره عصر می‌فرماید: «وَالْعَصْرُ * إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ * إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ». علامه طباطبایی می‌فرماید در این سوره بسیار کوتاه، یک معانی بسیار بلندی مطرح شده است و در آن چارچوب نظری و اندیشه‌ای یک فرد و جامعه اسلامی ترسیم شده است. سوگند به زمان، سوگند بسیار مهمی است، چون تمام سرمایه ما همین زمان است. در برخی از روایات سوگند به عصر را، عصر ظهور می‌دانند که ثمره خلقت انسان در آنجا تبلور پیدا می‌کند. جنس و نوع انسان در حال خسران است، مگر اینکه به خدا ایمان آوردند و عمل صالح داشته باشند؛ یعنی ایمان باید به عمل تبدیل شود و از جمله عمل صالح، تواصی به حق و صبر است که راهبرد کلانی است که اسلام برای جامعه بشری قرار داده تا رشد یابند.

اگر سؤال کنند رشد جامعه بشری و پیشگیری از زیان و خسران چطور محقق می‌شود؟ پاسخش تواصی به حق و صبر است. تواصی توصیه متقابل و سفارش کردن است. اگر بخواهیم به ظرافت این مفهوم برسیم، باید با مفاهیم هم‌معنا مقایسه‌ای داشته باشیم؛ از جمله مفاهیمی که در قرآن بدان‌ها اشاره شده که بستر ارتباط معرفتی انسان‌ها در جامعه هستند، تعلیم، تذکر، تبیین و امر به معروف و

نکته دیگر اینکه، توامی به صبر هم شده است؛ یعنی این طور نباشد که تحمل نداشته باشید و باید برای کار حق صبر داشته باشید. صبر نیز مفهوم گسترده‌ای دارد. اموری مانند جهاد، مبارزه، حق طلبی و ایجاد تمدن اسلامی نیازمند صبر است؛ بنابراین، این مفهوم باید مورد ژرف‌اندیشی واقع شود و توامی به حق و توامی به صبر مورد توجه قرار گیرد.

یکی از عرصه‌های کاربردی توامی به حق و توامی به صبر در خانواده‌ها است و باید در خانواده پذیرفته شود. یکی دیگر از موارد در سازمان‌ها است و اگر زنجیره‌ای از توامی شکل بگیرد، جامعه اسلامی حفظ خواهد شد؛ لذا در مجموعه اقشار و نهادها و سازمان‌ها، باید این مسئله وجود داشته باشد و هیچ فرایندی غیر از فرایند توامی، جامعه را در اعماق خودش اصلاح نمی‌کند.

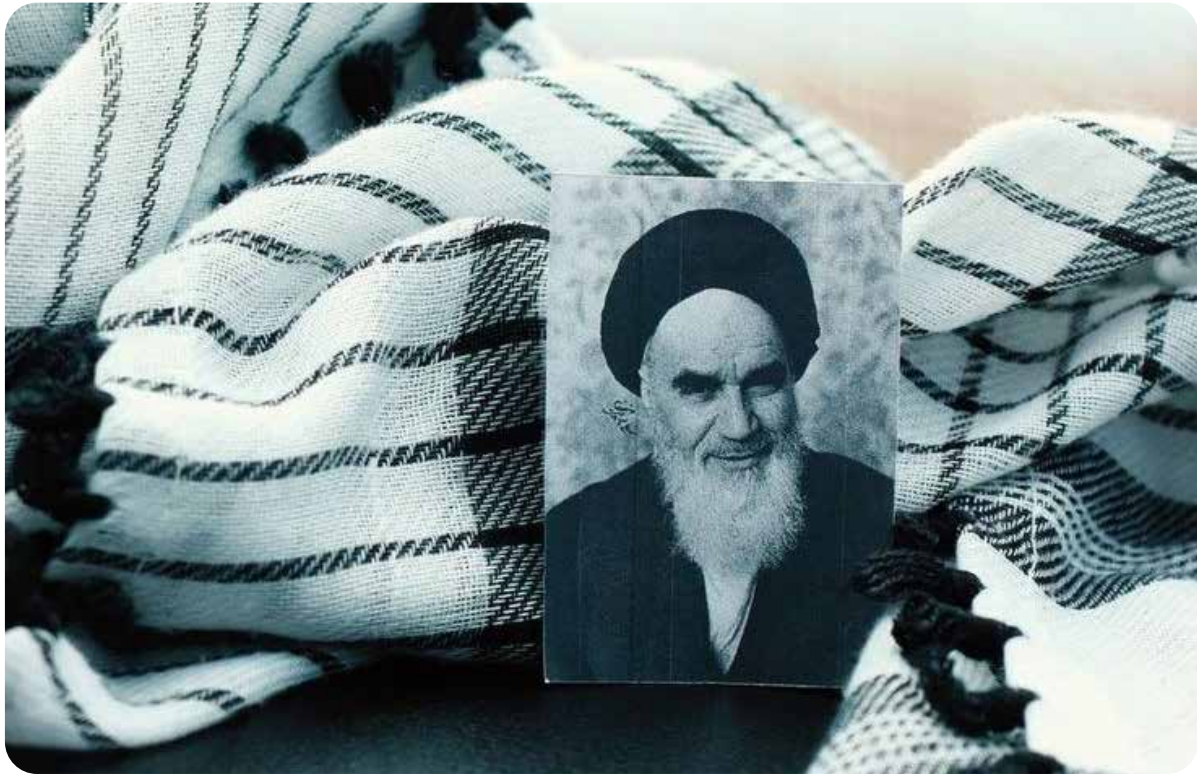
اگر سؤال کنند رشد جامعه بشری و پیشگیری از زیان و خسران چطور محقق می‌شود؟ پاسخش توامی به حق و صبر است. توامی توصیه متقابل و سفارش کردن است. همچنین مفاهیمی قرآنی تعلیم، تذکر، تبیین و امر به معروف و نهی از منکر بستر ارتباط معرفتی انسان‌ها در جامعه هستند؛ لذا اگر می‌خواهیم به زمینه‌های معرفتی جامعه کمکی شود، در بستر این فرایندها چنین اتفاقی می‌افتد.

برای فرد هیچ تعیین و امتیازی نباید ایجاد کند. اگر نظم اجتماعی برخی از تعیینات را اقتضا می‌کند، اما فرد باید توجه داشته باشد تا توامی شکل بگیرد؛ لذا در توامی موضع برابر و تعامل وجود دارد.

اما در بقیه الفاظی که بیان شده، این ویژگی وجود ندارد؛ یعنی در امر به معروف چنین تعاملی نیست و یک کسی معرفی را امر می‌کند و یک کسی هم می‌پذیرد، ولی در توامی، موضع دو طرف کاملاً برابر است و این نکته بسیار مهمی است؛ بنابراین، هیچ تحمیل و تلقینی نیست و توامی است و یکدیگر سفارش می‌شوند. در توامی هیچ کسی معلم دیگری نیست و امری هم در کار نیست. بنابراین هیچ برتری طلبی در آن وجود ندارد.

همچنین توامی مفهومی فراگیر است و شامل همه می‌شود و استثنایی ندارد. مفهوم حق هم مفهوم روشنی است و فراتر از ادیان و... قابل طرح است. ما انسان هستیم و می‌توانیم یکدیگر را به حق سفارش کنیم و این فارغ از دیدار بودن است. این مفهوم گسترده حق و این شمول توامی دایره این توامی به حق را توسعه می‌دهد و منظور در توامی به حق، فقط حق الله نیست، بلکه حق الناس و حق خانواده و همسر و فرزند و شاگرد هم هست. اگر این را با رساله حقوق امام سجاد (ص) بیوند بزنید، مشخص می‌شود که چقدر دامنه این حق وسیع است.

فَاللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ وَتَقَبَّلْ مِنْهُمْ

داستان‌هایی از سبک زندگی امام خمینی (رحمه‌الله)

(۲۹)

۲. خانم زهرا مصطفوی دختر امام می‌گوید: درس امام در ساعت یازده و نیم تمام می‌شد، ایشان در این هنگام بیست دقیقه با ما که کودک بودیم بازی می‌کرد، سپس ده دقیقه به ظهر، برای انجام مقدمات نماز حاضر می‌شد.

۳. آقای بروجردی داماد امام می‌گوید: من بارها وضو گرفتن امام را دیده‌ام. ایشان در فاصله به جا آوردن اعمال وضو شیر آب را می‌بستند، تا مبادا آب اضافی مصرف شود و فقط در موقع لازم شیر را باز می‌کردند.

۴. آیت‌الله رسولی محلاتی نقل کرد: طبق معمول در پایان ماه صورت مخارج ماهیانه‌ای را در جماران به خدمت امام فرستادیم حاج احمد آقا گفت از وقتی که صورت حساب داده‌اید، امام سخت ناراحت است، زیرا مخارج خانه امام در این ماه از ده هزار تومان آن عصر تجاوز کرده است.

ما گزارش سه قلم خرج اضافه که شامل گازوئیلی که از خانه امام زیاد آمده بود، خسارت ماشینی که تصادف کرده بود و برزنتی که تهیه شده بود تا داخل منزل ایشان دیده نشود را خدمت امام فرستادیم ایشان احساس آرامش کرده و آسوده خاطر شدند.

آقای بروجردی داماد امام می‌گوید: من بارها وضو گرفتن امام را دیده‌ام. ایشان در فاصله به جا آوردن اعمال وضو شیر آب را می‌بستند، تا مبادا آب اضافی مصرف شود و فقط در موقع لازم شیر را باز می‌کردند.

سبک زندگی حضرت امام هزار نکته ظریف‌تر از مو دارد که برای هر مخاطبی می‌تواند جذاب باشد. از بچه‌داری نوبتی در شب تا کشتی گرفتن در جوانی.

سبک زندگی امام خمینی (س) را به‌طور قطع و یقین می‌توان جمع اضداد دانست. او در زندگی شخصی خود مهربان بود؛ اما هم‌زمان انقلابی را رهبری کرد نماد استکبار و ظلم‌ستیزی بود. از یک‌طرف عارف بود که چشم بیمار معشوق می‌دید بیمار می‌شد از طرف دیگر سیاست‌مداری عادل بود سکان‌دار کشتی نجات سرزمینش بود لحظه‌لحظه زندگی این بزرگ‌مرد تاریخ آمیخته به درس‌هایی است که می‌تواند برای همگان آموزنده باشد. یکی از تعریف‌های درستی که از امام شده است نظر عروس ایشان فاطمه طباطبایی، همسر مرحوم حجت الاسلام و المسلمین سید احمد خمینی بود به نظر همسر احمد آقا، امام در نظرم محکم، استوار، سخت‌متعبد به آداب شریعت، تمیز، منظم، اندکی کم‌رو و شاید دیرآشنا و کم‌حرف آمدند. شخصیتی که برنامه‌های معینی برای خود داشت و آنها را انجام می‌داد. برای آشنائی با سبک زندگی امام به نقل خاطراتی از نزدیکان امام می‌پردازیم:

۱. یکی از نزدیکان بیت امام می‌گوید: یک بار برادری که مسئول امور مالی امام بود، پشت یک پاکت چیزی نوشت و خدمت امام فرستاد. ایشان در یک کاغذ کوچک جواب داد و زیر آن چنین نوشت: شما در این قطع کوچک نیز می‌توانستید بنویسید. از این‌رو، آن برادر کاملاً مراعات می‌کرد. (فراخوان رهبری، ص

داستان هایی از سبک زندگی آیت‌الله العظمی امام خامنه‌ای (حفظه‌الله)

مرحوم حاج سید احمد آقا فرمود: در اینجا بر خودم واجب می‌دانم که این گواهی را بدهم که زندگی داخلی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای بسیار ساده است. من از داخل منزل ایشان اطلاع دارم، بیش از یک نوع غذا بر سر سفره ندارند. خانواده ایشان روی موکت زندگی می‌کنند. روزی به منزل ایشان رفتم، یک فرش مندرس در آنجا بود، که از زبری آن به موکت پناه بردم. (روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳/۱۱/۷۳).

آقای قرائتی می‌گوید: برای عقد دخترم به منزل شخصی مقام معظم رهبری رفتم. قالی خانه آقا نخ‌نما شده بود. در زمان ریاست جمهوری ایشان، به هنگام اقتدا به ایشان در نماز، او لامپ اضافی اتاق را خاموش کرد و تنها یک لامپ را روشن گذاشت. (فرزانه‌ای از نسل کوثر، ص ۱۲۳) رهبر معظم انقلاب در جمع مسئولان فرمود: اکنون اعلام می‌کنم، قبلاً هم نوشتیم، آقایان هنگامی که امکانات شخصی دارند، حق ندارند از امکانات دولتی استفاده نمایند. اگر ماشین دارید، با همان به وزارتخانه‌تان یا محل کارتان بیایید، با ماشین دولتی یعنی چه. والله اگر من مورد ملامت قرار نمی‌گرفتم، از طرف مردم که همواره ملاحظه جهات امنیتی را توصیه می‌کنند، بنده با یک پیکان بیرون می‌آمدم. به حد ضرورت اکتفا کنید، اندازه نگهدارید.

سیدعلی اکبر حسینی می‌گفت: با آشنایی نزدیکی که با شخصیت والای حضرت آیت‌الله خامنه‌ای مدظله دارم، ایشان را زاهد حقیقی و راغب به آخرت شناختم. ایشان در زندگی چنان ساده‌زیستی را رعایت می‌کنند که گاهی برای مردم قابل قبول نیست. مدتی قبل در عصر ریاست جمهوری وی، به ایشان عرض کردم اگر اجازه بدهید، برنامه اخلاق در خانواده مایل است با شما و خانواده شما گفتگویی داشته باشد. ایشان پس از تأمل گفتند: اگر دوربین زندگی معمولی و ساده مرا به مردم نشان دهد، ممکن است عده‌ای باور نکنند که من یک زندگی ساده دارم.

محسن رفیق‌دوست می‌گفت: در زمان ریاست جمهوری آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله) ایشان برای زندگی خصوصی یخچال نداشتند. من یک یخچال برای ایشان تهیه کردم. پس از مدتی این یخچال خراب شده بود. ایشان تا پایان ریاست جمهوری بدون یخچال زندگی کرد. (روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۷/۹/۱۳۷۳ ش)

یکی از نزدیکان آقا نقل می‌کنند: سر سفره ایشان، هیچ‌گاه بیش از یک خورشید نیست. طبع منزل آقا این است که غذای میهمان‌های خصوصی و شخصی‌شان را از داخل منزل بیاورند. بارها و بارها که آنجا بودیم یا بعضی وقت‌ها میهمان‌شان بودیم، دیده‌ایم که غذا مثلاً ماش پلو یا عدس پلو یا خورشید سبزی آن هم خیلی کم گوشت بوده است.

در مصرف آب و برق، در استفاده از تلفن و امکانات دیگر، ایشان هر گونه استفاده ناصحیح و نامربوط را جداً حرام می‌دانند. حتی در منزل خودشان کمترین استفاده را از آب لوله‌کشی شهری دارند کسی جرئت ندارد که روی ماشین، آب لوله‌کشی بریزد؛ به خاطر این که همه از حساسیت آقا روی این مسائل باخبرند و اگر چنین مطلبی به گوش آقا برسد به شدت برخورد می‌کنند که چرا برای ماشین شویی، ناروا از آب لوله‌کشی استفاده می‌کنید. (امید انقلاب، شماره ۲۱۸)

سیدعلی اکبر حسینی می‌گفت: با آشنایی نزدیکی که با شخصیت والای حضرت آیت‌الله خامنه‌ای مدظله دارم، ایشان را زاهد حقیقی و راغب به آخرت شناختم. ایشان در زندگی چنان ساده‌زیستی را رعایت می‌کنند که گاهی برای مردم قابل قبول نیست.

تعبیر حیات طیبه در قرآن

مفهوم حیات طیبه

تعبیر حیات طیبه تنها در یک آیه قرآن به صراحت بیان شده است. من «عمل صالحا من ذکر أو أنسی و هو مؤمن فلنحیینه حیوة طیبة و لنجزینهم أجرهم بأحسن ما كانوا يعملون» (نحل آیه ۹۷) هر کس عمل صالح کند، در حالی که مؤمن است، خواه مرد باشد یا زن، به او حیات پاکیزه میبخشیم، و پاداش آن‌ها را به بهترین اعمالی که انجام دادند خواهیم داد.

درباره معنای حیات طیبه نظرات گوناگونی توسط مفسران مطرح شده است:

۱. رزق و روزی حلال، زندگی شرافتمندانه همراه با قناعت و خشنودی، بهشت پرتراوت و زیبا و زندگی خوش در آنجا، زندگی خوشبختانه در بهشت برزخی (جمع البیان فی تفسیر القرآن، ج ۶، ص ۵۹۳)

۲. حیات طیبه، عبادت همراه با رزق حلال. (اطیب البیان، ج ۸، ص ۱۸۴)

۳. حیات طیبه، زندگی تازه‌ای که حریم آلودگی در آن نیست و فقط قرب الهی مدنظر است. (المیزان فی تفسیر

القرآن، ج ۱۲، ص ۳۴۱)

۴. حیات طیبه، همین حیات دنیوی است که مقارن با قناعت و رضا به قسمت خدای سبحان باشد؛ زیرا چنین حیاتی پاکیزه‌ترین زندگی است. (نورالثقلین، ج ۳، ص ۸۴)

۵. حیات طیبه، قناعت است؛ زیرا قناعت سبب عزت و بی‌نیازی از مردم است. (نهج البلاغه، حکمت ۲۲۹)

۶. حیات طیبه یعنی سعادت. (جامع البیان فی تأویل القرآن، ج ۱۷، ص ۲۹۱)

۷. حیات طیبه، شناخت پروردگار است. (لجامع لاحکام القرآن، ج ۱۰، ص ۱۷۴)

پایه‌های حیات طیبه

حیات طیبه بر دو پایه استوار است: «ایمان و عمل صالح» «من عمل صالحا من ذکر أو أنسی و هو مؤمن فلنحیینه حیوة طیبة» (نحل آیه ۹۷) هر کس عمل صالح کند، در حالی که مؤمن است، خواه مرد باشد یا زن، به او حیات پاکیزه میبخشیم، و پاداش آن‌ها را به بهترین اعمالی که انجام دادند خواهیم داد.

فرد پرهیزگار و صالح از آرامش و صفای دل برخوردار

آثار بیشتری است.

۲ - مواهب دنیوی و اخروی

حیات طیبه زندگی آباد دنیوی را در پی دارد. منظور از آبادانی زندگی، رفاه کامل زندگی نیست؛ بلکه آسایش خاطر و انگیزه متعالی و تلاش وافر در زندگی است. توصیف خداوند از این زندگی به حیات طیبه بدین دلیل است که حیاتی است خالی از پلیدی و در آن انگیزه و تلاش انسان در محور خداوند بوده و از مواهب دنیوی و اخروی بهره‌مند می‌شود. خیر حیات طیبه بر دنیا و آخرت گسترده شده و برخورداران از آن در همین دنیا از آن بهره‌مندند: «فَعَنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ» (نساء آیه ۱۳۴) پس پاداش دنیوی و اخروی نزد خدا است.

حیات طیبه غیر از ایمان، به عمل صالح نیز احتیاج دارد؛ البته ایمان راستین، عمل صالح را به وجود می‌آورد و عمل صالح هم ایمان را زیاد می‌کند. هر گامی که پرهیزگار در راه انجام اعمال صالح بر می‌دارد به ایمان خود می‌افزاید و ازدیاد ایمان و رشد و پرورش روحی، کردار شایسته را به دنبال دارد.

است. قرآن در معرفی پرهیزگار می‌فرماید: کسی که در کردارهایش میان‌رو است و از زندگی زجر آور تجملی، چشم و هم‌چشمی، اسراف و تبذیر پرهیز می‌کند، او پرهیزگار است؛ «وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا» (فرقان آیه ۶۷) مؤمنان کسانی هستند که چون هزینه می‌کنند اسراف نمی‌کنند و خست نمی‌ورزند، بلکه میان این دو، راه اعتدال را می‌گیرند؛ و این همان اعتدال و اقتصاد؛ یعنی برنامه‌ریزی برای زندگی چه در اجتماع و چه در خانواده؛ چه توسط فرد و چه توسط دولت، است که زمینه‌ساز رسیدن به حیات طیبه و آرامش روحی و روانی ابدی است. طبق همین آیه، حیات طیبه غیر از ایمان، به عمل صالح نیز احتیاج دارد؛ البته ایمان راستین، عمل صالح را به وجود می‌آورد و عمل صالح هم ایمان را زیاد می‌کند. هر گامی که پرهیزگار در راه انجام اعمال صالح بر می‌دارد به ایمان خود می‌افزاید و ازدیاد ایمان و رشد و پرورش روحی، کردار شایسته را به دنبال دارد. معیار برخورداری از حیات طیبه، ایمان و بردباری در جهاد با هواهای نفسانی است.

تجلی زندگی قرآنی در حیات طیبه

قرآن حیات دنیا و استفاده از نعم و امکانات آن را نفی نمی‌کند، بلکه دنیایی مورد مذمت قرآن است که بدون در نظر گرفتن آخرت برای برآورده کردن هوا و هوس‌ها زندگی دنیا، سپری شود. از این‌رو، پویندگان حیات طیبه، به زندگی دنیا و جلوه‌های آن از مال، زن و فرزند بی‌توجه نیستند. در حقیقت تجلی سبک زندگی قرآنی در مرتبه بالاتر و در حیات طیبه بروز پیدا می‌کند. حیات طیبه مرتبه‌ای از شناخت یقینی انسان است که پرهیزگاران خالص، در طی معرفت و عمل به دستورات قرآنی بدان موفق می‌شوند. ویژگی‌هایی که این حیات ممتاز در بردارد، عبارتند از:

۱- زندگی به معنای واقعی

حیات طیبه از معنای واقعی زندگی پرده بر می‌دارد؛ زیرا اساس آن بر محوریت خداوند است. به دیگر عبارت تمام هدف انسان در این حیات، قرب الهی و خدامحوری است. از این‌رو، اطمینان و آرامش عمیقی در این زندگی حضور دارد که ناملایمات و سختی‌ها را تحمل‌پذیر کرده و نقاط مثبت زندگی را گسترش می‌دهد و این طرز تفکر منوط به قوت ایمان و انجام اعمال صالح است. حیات طیبه، زندگی زیبا را در خود دارد. پس از آن، انسان مشمول نعمت الهی قرار گرفته و مورد رضایت او واقع می‌شود. حیات طیبه انسان پرهیزگار را آماده می‌کند تا حقیقت اشیا را آن‌طور که هستند، ببیند و بتواند بین حق و باطل تمایز برقرار کند. زندگی در حیات طیبه قوی‌تر و دارای

حیات طیبه در عصر ظهور

می‌دهد که قطعاً آنان را حکمران روی زمین خواهد کرد، همان‌گونه که به پیشینیان آن‌ها خلافت روی زمین را بخشید و دین و آیینی را که برای آنان پسندیده، پابرجا و ریشه‌دار خواهد کرد.

فراات بن ابراهیم کوفی نقل کرده است که از حضرت محمد (ع) شنیدم که می‌فرمود: آیه «وَعِدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لِيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ...» برای ما اهل بیت نازل شده است. (احقاق الحق، ج ۱۴)

امام صادق (ع) در روایتی فرمودند: تأویل و مصداق این آیه هنوز نیامده است. هنگامی که قائم ما قیام کند کسی که او را درک می‌کند، تأویل این آیه را می‌بیند.

در روایات از حکومت امام زمان (عج) تعبیر به مدینه فاضله شده است و با توجه به مشخصات و ویژگی‌هایی که برای این مدینه فاضله بیان کرده‌اند، نزدیکی مدینه فاضله و حیات طیبه برای ما روشن‌تر می‌گردد. (مجمع البیان فی تفسیر القرآن، ج ۷، ص ۲۴۰)

ویژگی یاران حضرت مهدی

در روایات برای یاران حضرت مهدی (عج) ویژگی‌هایی بیان شده که اهم آن‌ها عبارتند از:

۱- خداجویی

خداجویی و توحیدگرایی سرلوحه عقاید و خصال یاران مهدی (عج) است. آنان خدا را به شایستگی شناخته و همه

روزمرگی و تقلید کورکورانه سبک زندگی غربی، که هیچ تناسبی با سبک زندگی اسلامی را دو چندان می‌کند. یکی از روش‌های مهم سبک‌گزینی و احیای اصول زندگی، تبیین سلوک مهدوی است. سبک زندگی‌ای که باید هرچه پیش‌تر ما را به جامعه مهدویت نزدیک کند.

از جمله ویژگی‌های عصر ظهور، پدیدار گشتن رشد معرفتی و دانش انسان است. امام باقر (ع) می‌فرماید: هنگامی که قائم ما قیام کند، دست‌خدایی‌اش را بر سر بندگان می‌نهد، از آن پس خردها و دانش‌های آنان به هم می‌پیوندد و کمال می‌یابد. (مکیال المکارم، ج ۱، ص ۱۲۱)

تربیت نسل یاوران مهدی، بر اساس الگوی صفات یاران حضرت مهدی (عجل‌الله) است. در روایات اهل بیت: به مجموعه‌ای از خصلت‌ها و ویژگی‌های شخصیتی اصحاب‌المهدی پرداخته شده است. مطابق با آیات قرآن خداوند وعده داده است، کسانی که ایمان بیاورند و عمل صالح انجام دهند حکومت روی زمین را به آن‌ها بدهد. از تأویل‌های این آیه شریفه دولت حضرت صاحب‌الزمان (عج) است. «وَعِدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لِيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلِيُمَكِّنَ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ» (نور، آیه ۵۵) خداوند به کسانی از شما که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده‌اند وعده

عمر خویش، از یاران مخلص مهدی (عج) یاد کرده و فرمودند: قومی به آستانه‌ات گرد آیند که خداوند آنان را از سرشتی پاکیزه و گرانبها آفریده است. به فرمان‌های دینی فروتن‌اند و سیمایشان به نور فضل و کمال آراسته، آیین حق را می‌پرستند و از حق پیروی می‌کنند. (بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۰۸)

۵ - عدالت

از ویژگی‌های یاران امام زمان (عج) عدالت است. عدالت که در رعایت حقوق دیگران و پرهیز از هرگونه ستم ظهور می‌کند، زینت یاران مهدی (عج) است. از شاخصه‌های مهم حکومت جهانی، عدالت است، (کنز العمال، ج ۱۴، ص ۲۶۴) کارگزاران و سربازان او نیز باید عدالت‌گرا باشند.

۶ - صفات یاران مهدی در قرآن

شمارش این صفات در روایات و گاه قرآن به معنای حرکت در مسیر تربیت چنین نسلی و الگو قرار دادن این شیوه است، قرآن شش صفت برای یاوران حضرت مهدی (عج) بر می‌شمارد: «یا ایها الذین آمنوا من یرتد منکم عن دینه فسوف یأتی الله بقوم یحبهم و یحبونه أذله علی المؤمنین أعزة علی الکافرین یجاهدون فی سبیل الله و لایخافون لومة لائم...» (مائده آیه ۵۴) ای کسانی که ایمان آورده‌اید هر کس از شما که از دین خود بازگردد، باکی نیست پس به زودی خداوند قومی را می‌آورد که: ۱. خدا ایشان را دوست دارد؛ ۲. آنان نیز خدا را دوست می‌دارند؛ ۳. در مقابل پرهیزگاران فروتن هستند؛ ۴. در مقابل کافرین سرسختند؛ ۵. در راه خدا جهاد می‌کنند؛ ۶. از ملامت هیچ ملامتگری نمی‌هراسند. از جمله مصادیق این روایت یاران حضرت مهدی (عج) هستند. (اطیب البیان، ج ۴، ص ۳۹۸)

وجودشان غرق جلوه نور ایزدی است و ایمانی خالصانه در سینه دارند که شک و تردید با آنان بیگانه است. امام صادق (علیه‌السلام) درباره آنان می‌فرماید: مردانی که گویا دل‌هایشان پاره‌های آهن است، غبار تردید در ذات مقدس خدای، خاطرشان را نمی‌آلاید... و از ناخشنودی پروردگارشان هراس دارند. (بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۰۸)

۲- عبادت و بندگی

از ویژگی‌های مهم یاران امام زمان (ع) عبادت و بندگی است. عبادت از دیدگاه یاران امام، نوعی معامله و داد و ستد نیست، بلکه عبادت آنان، عالی‌ترین واکنش سپاسگزارانه انسان در برابر خدا و عبادت آزادگان است. امام باقر (ع) می‌فرماید: گویا، قائم و یارانش را در نجف اشرف می‌نگرم، توشه‌هایشان به پایان رسیده و لباس‌هایشان مندرس گشته است. جای سجده بر پیشانی‌شان نمایان است، (بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۸۶) آنان در حقیقت روح بندگی و راز و نیاز با جانشان در هم آمیخته و همواره خود را در محضر خدا می‌بینند.

۳- شجاعت

یاران مهدی (عج) دلیر مردند و جنگاوران میدان‌های نبرد و دل‌های آنان چون پاره‌های آهن است. (بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۸۶) از انبوه دشمن هراس به‌دل راه نمی‌دهند. یاران مهدی قدرت چهل مرد را دارند آنان شیران میدان رزمند و جان‌هایشان از سنگ محکم‌تر است. (کمال الدین، ص ۶۷۳)

۴- فرمانبرداری

ویژگی دیگر یاران امام زمان (عج) اطاعت و فرمانبری از مولا و مقتدایشان است. آنان عاشقان مولای خود و فرمانبرترین انسان‌ها هستند. امام حسن عسکری (ع) در آخرین روزهای

سبک زندگی مؤمنانه در قرآن

حجت الاسلام والمسلمین مصطفی پور

می‌شوند. به عبارت خلاصه‌تر، انسان مؤمن در نماز از غیر خدا می‌برد و با خدا پیوند پیدا می‌کند.

۲- گریز از لغو و امور بی‌حاصل و پوچ

مؤمنان در تمام حرکات و خطوط زندگی هدفی مفید و سازنده را پی می‌گیرند و از کارهای لغو بی‌حاصل و بی‌هدف و بی‌فایده رو برمی‌گردانند: «والذین هم عن اللغو معرضون» (المؤمنون، ۳) انسان مؤمن همان‌طور که مسئولیت انسان بودن او اقتضا می‌کند از انجام امور لغو رویگردان است و هرگز به کارهای بی‌اساس نمی‌پردازد و عمر خود و دیگران را بیهوده بر باد نمی‌دهد. لغو، گفتار و رفتاری است که فایده قابل ملاحظه‌ای ندارد. قرآن کریم می‌فرماید: «مردان الهی کسانی‌اند که نه خودشان به سراغ لغو می‌روند و نه لغو به سراغ آنها می‌آید»

سبک زندگی عبارت است از مشی کلی فرد در جهت رسیدن به اهداف و غلبه بر مشکلات، سبک زندگی شیوه‌ای است که فرد اهداف خود را از آن طریق دنبال می‌کند. قرآن رفتارها و نشانه‌های سبک زندگی یک فرد مؤمن را این‌گونه برمی‌شمارد:

۱- رابطه قلبی با خدا از طریق نماز خاشعانه

اولین ویژگی انسان مومن، برقراری ارتباط درونی با خدا از طریق نماز خاشعانه است: «الذین هم فی صلاتهم خاشعون» مؤمنان کسانی هستند که نه تنها نماز می‌خوانند، بلکه در نمازشان خاشع‌اند و با خلوص نیست و تواضع قلبی با خدا رابطه برقرار می‌کنند، یعنی نماز آنها تنها الفاظ و حرکات بدون روح و معنا نیست، بلکه به هنگام نماز آن چنان به پروردگار توجه می‌کنند که در برابر او از خود و هر چه که در اطراف آنهاست، منقطع

کنید و: «و اوفوا بعهد الله اذا عاهدتم» (نحل، ۹۱) به عهد خداوند وفا کنید هنگامی که عهد و پیمان بستید. مؤمن تعهدپذیر است و تعهدات خود را به صورت دقیق اجرا می‌کند.

۷- محافظت بر نمازها

مؤمنان دائماً مراقبند که برنامه‌شان با خدا به صورت منظم برقرار باشد و بر نماز محافظت می‌کنند: «والذین هم علی صلاتهم یحافظون» (المؤمنون، ۹) آنها بر حفظ نمازهایشان کوشش می‌کنند. از آنجایی که نماز مهم‌ترین رابطه خلق و خالق، برترین مکتب عالی تربیت، وسیله بیداری روح و جان و نگهدارنده انسان از گناهان و بالاخره سرچشمه همه خوبی‌ها و نیکی‌هاست، بر مؤمنان است که از آن محافظت کنند و آن را در اوقات خود و با شرایط و آداب آن به جا آورند.

۳- شرکت در مسئولیت‌های اجتماعی و تعاون همگانی

انسان مؤمن، حقوق و تکالیف مالی‌ای دارد که آنها را انجام می‌دهد و منبع خیر برای جامعه است: «والذین هم للزکاه فاعلون» (المؤمنون، ۴) آنها کسانی هستند که زکات را می‌پردازند.

با توجه به اینکه سوره مؤمنان در مکه بر پیامبر نازل و زکات در مدینه بر مؤمنان واجب شد، می‌توان گفت: مراد از زکات، تزکیه نفس است، یعنی مؤمنان کسانی هستند که تزکیه نفس می‌کنند، مگر اینکه مراد از زکات، انفاق و صدقات مستحبی باشد که مؤمنان با این کار در واقع خود را تطهیر می‌کنند، چنان که در سوره توبه فرمود: «خذ من اموالهم صدقه تطهرهم و تزکیهم» (توبه، ۱۰۷) از اموال اینها صدقه دریافت کن تا آنها را تطهیر و تزکیه کنی. یعنی کسی که زکات پرداخت می‌کند با این کار، خود را پاک می‌کند.

۴- حفظ پاکدامنی

انسان مؤمن از آلودگی جنسی پرهیز می‌کند و عنان نفس خود را در اختیار دارد تا او را به هر جایی نکشاند: «والذین هم لفروجهم حافظون الا علی ازواجهم او ما ملکات ایمانهم فانهم غیر ملمومین، فمن ابتغی ورا ذلک فاولئک هم العادون» (المؤمنون، ۵، ۶، ۷). کسانی که نیروهای جنسی خود را از آلودگی نگه می‌دارند و تنها در مورد همسران و کسانی که برای آنها مشروع و مجاز است به کار می‌برند که در این صورت بر آنها سرزنشی نیست. هر کسی غیر از این طریق بخواهد از قوای جنسی خود کسب لذت کند، از راه راست تجاوز کرده است.

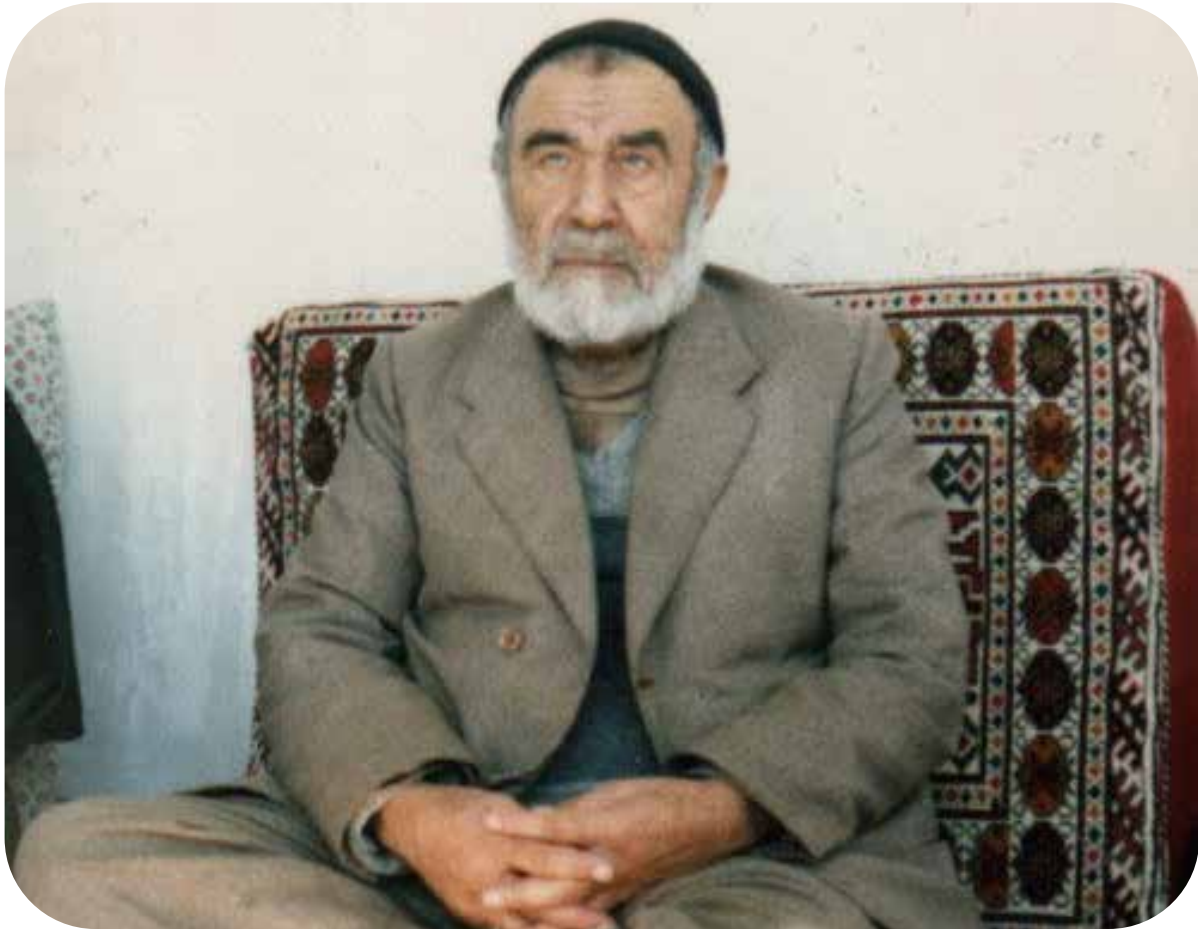
۵- رعایت امانت

یکی از وظایف اجتماعی هر انسانی تلاش برای حفظ حقوق مردم و جلب اعتماد عمومی است که از طریق اموری مانند صداقت و راستگویی و راست‌کرداری، امانتداری، رعایت عهد و پیمان و امثال آن تحقق پیدا می‌کند. مؤمنان اگر بخواهند به اهداف انسانی و الهی خود در جامعه نایل شوند، یکی از راه‌های آن ادای امانات مردم است. از این رو قرآن کریم فرمود: «والذین هم لأماناتهم راعون» (المؤمنون، ۸) آنها کسانی هستند که رعایت امانت‌هایی را که به عهده گرفته‌اند، می‌کنند.

۶- رعایت عهد و پیمان:

یکی از عوامل اعتماد عمومی که امروز از آن به عنوان سرمایه اجتماعی یاد می‌شود، رعایت عهد و پیمان‌هاست: «والذین هم و عهدهم راعون» مؤمنان کسانی هستند که اگر تعهدی را پذیرفته‌اند آن را رعایت می‌کنند. یکی از وظایف مؤمنان رعایت قراردادهاست: «یا ایها الذین آمنوا اوفوا بالعقود» (مائده، ۱) ای مؤمنان به قراردادها پیمان وفا

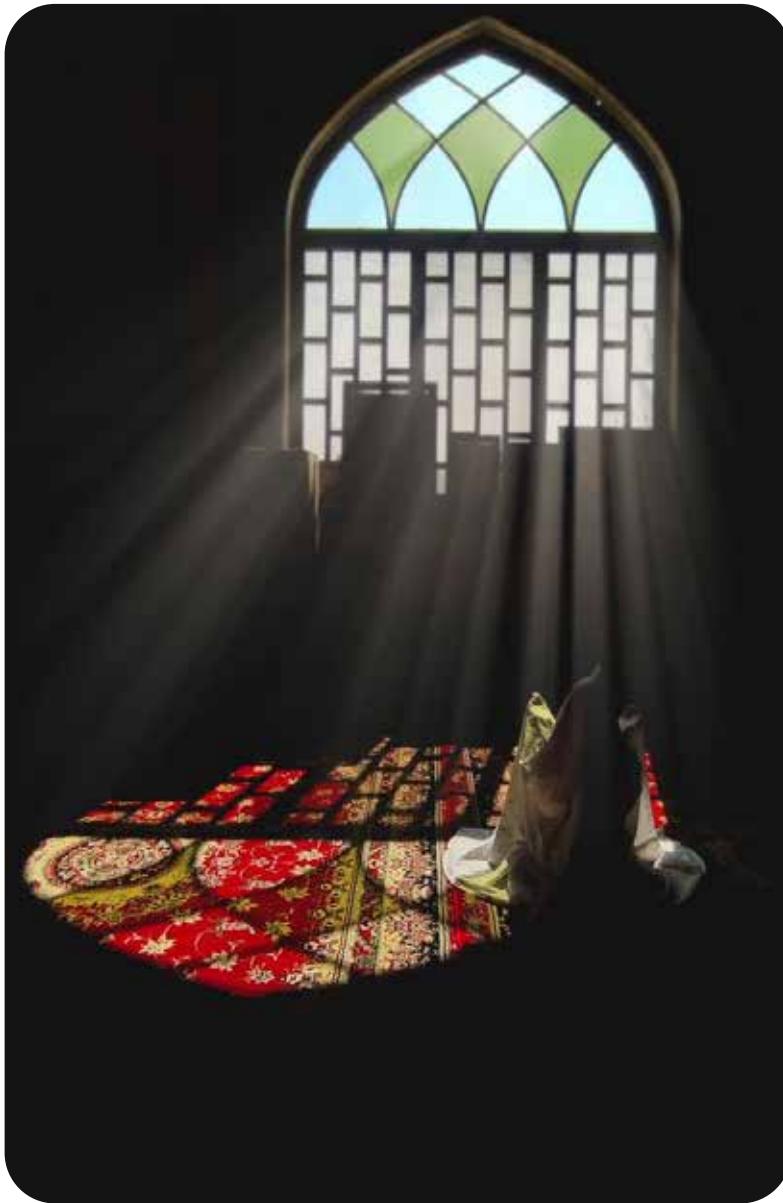

دستورالعمل میرزا اسماعیل دولابی در سبک زندگی مؤمنانه

خوردن، جا ندارد برای روزی فردایمان غصه‌دار و نگران باشیم.
 ۴. گذشته که گذشت و نیست، آینده هم که نیامده و نیست. غصه‌ها مال گذشته و آینده است. حالا که گذشته و آینده نیست، پس چه غصه‌ای؟ تنها حال موجود است که آن هم نه غصه دارد و نه قصه.
 ۵. موت را که بپذیری، همه غم و غصه‌ها می‌رود و بی‌اثر می‌شود. وقتی با حضرت عزرائیل رفیق شوی، غصه‌هایت کم می‌شود. آمادگی موت خوب است، نه زود مردن. بعد از این آمادگی، عمر دنیا بسیار پرارزش خواهد بود. ذکر موت، دنیا را در نظر کوچک می‌کند و آخرت را بزرگ. حضرت امیر(ع) فرمود: یک ساعت دنیا را به همه آخرت نمی‌دهم. آمادگی باید داشت، نه عجله برای مردن.
 ۶. اگر دقت کنید، فشار قبر و امثال آن

۱. هر وقت در زندگی ات گیری پیش آمد و راه بندان شد، بدان خدا کرده است؛ زود برو با او خلوت کن و بگو با من چه کار داشتی که راهم را بستی؟ هر کس گرفتار است، در واقع گرفته یار است.
 ۲. زیارت، نمازت، ذکر و عبادت را تا زیارت بعد، نماز بعد، ذکر بعد و عبادت بعد حفظ کن؛ کار بد، حرف بد، دعوا و جدال نکن و آن را سالم به بعدی برسان. اگر این کار را بکنی، دائمی می‌شود؛ دائم در زیارت و نماز و ذکر و عبادت خواهی بود.
 ۳. اگر غلام خانه‌زادی پس از سال‌ها بر سر سفره صاحب خود نشستن و خوردن، روزی غصه‌دار شود و بگوید فردا من چه بخورم؟ این توهین به صاحبش است و با این غصه خوردن صاحبش را اذیت می‌کند. بعد از عمری روزی خدا را

محمد اسماعیل دولابی در روستای دولاب از توابع تهران زاده شد. در جوانی به شغل کشاورزی اشتغال داشت و در عین حال به صورت آزاد به دانش‌آموزی در جلسات علمای دینی معاصر مانند آیت‌الله سید محمد شریف شیرازی، آیت‌الله شاه‌آبادی، آیت‌الله تقی بافقی، شیخ غلامعلی قمی و شیخ محمدجواد انصاری پرداخت.
 اسماعیل دولابی در کی متفاوت و فراگیری از دین با تکیه بر مفاهیم محبت و زیبایی داشت و با بیان جدید باعث جذب جوانان و قشر تحصیل کرده در جلسات هفتگی و عظ بود.
 میرزا اسماعیل دولابی از اساتید اخلاق و معرفت پیش از وفات خود، برای زندگی مومنانه ۱۵ دستورالعمل زیر را ذکر کرده‌اند که یاری‌گر انسان در زندگی دنیایی و اخروی است:

در همین دنیا قابل مشاهده است؛ مثل بداخلاق که خود و دیگران را در فشار می گذارد.

۷. تربیت، دفع بلا می کند و همه تبها و طوفانها و زلزلهها با یک سر سوزن از آن آرام می شود. مؤمن سرانجام تربیت می شود. اگر یک مؤمن در شهری بخواهد، خداوند بلا را از آن شهر دور می کند.

۸. هر وقت غصه دار شدید، برای خودتان و برای همه مؤمنین و مؤمنات از زندهها و مردهها و آنهایی که بعدا خواهند آمد، استغفار کنید. غصه دار که می شوید، گویا بدنتان چین می خورد و استغفار که می کنید، این چینها باز می شود.

۹. تا می گویم شما آدم خوبی هستید، شما می گوید خوبی از خودتان است و خودتان خوبید. خدا هم همین طور است. تا به خدا می گوید خدایا تو غفاری، تو ستاری، تو رحمانی و... خدا می فرماید خودت غفاری، خودت ستاری، خودت رحمانی و... کار محبت همین است.

۱۰. با تکرار کردن کارهای خوب، عادت حاصل می شود. بعد عادت به عبادت منجر می شود. عبادت هم معرفت ایجاد می کند. بعد ملکات فاضله در فرد به وجود می آید و نهایتا به ولایت منجر می شود.

۱۱. خدا عبادت وعده بعد را نخواست است؛ ولی ما روزی سالهای بعد را هم می خواهیم، در حالی که معلوم نیست تا یک وعده بعد زنده باشیم.

۱۲. دهانت را کنترل کن. ولو به تو سخت می گذرد، گلّه و شکوه نکن و از خدا خوبی بگو. از خدا تعریف کن و این کار را ادامه بده تا کم کم بر تو معلوم شود که به راستی خدا خوب خدایی است و آن وقت هم که به خیال خودت به دروغ از خدا تعریف می کردی، فی الواقع راست می گفتی و خدا خوب خدایی بود.

۱۳. از هر چیز تعریف کردند، بگو مال خداست و کار خداست. نکنند خدا را بیوشانی و آنرا به خودت یا به دیگران نسبت بدهی که ظلمی بزرگتر از

این نیست. اگر این نکته را رعایت کنی، از وادی امن سر در می آوری. هر وقت خواستی از کسی یا چیزی تعریف کنی، از خدایت تعریف کن. بیا و از این تاریخ تصمیم بگیر حرفی نزن مگر از او. هر زیبایی و خوبی که دیدی رب و پروردگارت را یاد کن، همانطور که امیرالمؤمنین(ع)، در دعای دهه اول ذیحجه می فرماید: به عدد همه چیزهای عالم لا اله الا الله

۱۴. دل های مؤمنین که به هم وصل می شود، آب گراست. وقتی به علی(ع)، متصل شد، به دریا وصل شده است... شخص تنها، آب قلیل است و در تماس با نجاست نجس می شود، ولی آب گراست تنها نجس نمی شود، بلکه نجس را هم پاک می کند.

هر وقت در زندگیت گیری پیش آمد و راه بندان شد، بدان خدا کرده است؛ زود برو با او خلوت کن و بگو با من چه کار داشتی که راهم را بستی؟ هر کس گرفتار است، در واقع گرفته یار است.

۱۵. هر چه غیر خداست را از دل بیرون کن. «الا»، را محکم ادا کن، تا اگر چیزی باقی مانده، از ریشه کنده شود و وجودت پاک شود. آن گاه «الله» را بگو همه دلت را تصرف کند.

نقش دعا در زندگی انسان

محمد آصف عطایی

اهمیت دعا

دعا در فرهنگ اسلامی، از جایگاه و منزلت خاصی برخوردار است. خدای سبحان می فرماید: «قل ما یعبؤا بکم ربی لو لا دعاؤکم» (فرقان ۷۷) بگو اگر دعای شما نباشد، پروردگارم هیچ اعتیایی به شما نمی کند. یعنی اگر خداوند به شما عنایت و توجه داشته است به خاطر دعاهای شما بوده است نه چیز دیگر، و در آیه دیگری می فرماید: «و قال ربکم ادعونی استجب لکم» (غافر ۶۰) پروردگارتان گفت: بخوانید مرا تا شما را پاسخ دهم.

پیامبر خاتم (ص) می فرماید: دعا سلاح مؤمن، ستون دین و نور آسمان ها و زمین است. (الکافی. ۲. ۴۶۲) در جای دیگر می فرماید: برترین عبادت ها، دعاست، هرگاه خداوند به بنده ای، اذن دعا دهد، در رحمت را به روی او بگشاید. بی گمان هیچ کس با دعا کردن، هلاک نمی شود. (میزان الحکمه ۱۶۴۶،۴) امام علی (ع) در وصیتی به امام حسن (ع) می فرماید: بدان که کسی که ملکوت و خزائن دنیا و آخرت در دست اوست، به تو اجازه داده است تا او را بخوانی و اجابت دعای تو را ضمانت کرده است و به تو فرمان داده است که از او بخواهی تا به تو عطا کند و او مهربان و بخشنده است، میان تو و خودش، حاجایی ننهد و تو را به آوردن واسطه و میانجی، وادار نکرده است... سپس کلید خزائن و گنجینه هایش را که همان دعا و خواستن از اوست، در اختیار تو نهاده است پس هرگاه تو بخواهی، با دعا کردن، در همان گنجینه های او را می گشایی. (بحار الانوار. ۲۰۵۷۴. باب ۸)

امام باقر (ع) در این باره این که: بهترین عمل چیست؟ می فرماید: چیزی نزد خدا افضل از این نیست که از او تقاضا کنند و از آنچه نزد اوست. بخواهند، و هیچ کس مبعوض تر و منفورتر، نزد خداوند از کسانی که از عبادت او، تکبر ورزند و از مواهب او، تقاضا نمی کنند، نیست. (الکافی. ۲. ۴۶۶)

امام راحل (ره) پیرامون اهمیت دعا می فرماید: همه خیرات و برکات از همان دعا خوان هاست حتی آن ها که به طور ضعیف دعا می خوانند و ذکر الله می گویند به همان اندازه که طوطی وار در آن ها تاثیر کرده بهتر از آنهایی هستند که ترک دعا کرده اند. نماز خوان و لو این که مرتبه نازل ای داشته باشد از نماز نخوان، بهتر است، آری همین دعا خوان ها و همین کسانی که به ظواهر اسلام، عمل می کنند. یا پرونده جنایت ندارند یا

پرونده جنایتشان، نسبت به دیگران کمتر است، همین دعا خوان ها در نظم این عالم دخالت دارند، دعا را نباید از بین این جمعیت، بیرون برد جوان های ما را نباید از دعا

امام علی (ع) در وصیتی به امام حسن (ع) می فرماید: بدان که کسی که ملکوت و خزائن دنیا و آخرت در دست اوست، به تو اجازه داده است تا او را بخوانی و اجابت دعای تو را ضمانت کرده است و به تو فرمان داده است که از او بخواهی تا به تو عطا کند و او مهربان و بخشنده است.

آثار دعا و نیایش

۱- آشنایی با معارف الهی

یادآوری اسماء صفات و قدرت الهی، و اعتراف به عجز و ناتوانی خود، بهترین درس و منبع برای شناخت خدای سبحان و آشنایی با معارف اسلامی است. امام صادق (ع) در بیان آیه: "فلیستجیبوا لی و لیؤمنوا بی" می فرماید: مردم بدانند که خداوند قادر است هر آنچه را بخواهند به آنان خواهد داد. (مستدرک الوسائل ۵، ۱۹۰)

۲- آرامش درونی

دعا، برقراری ارتباط انسان با خداست، خدایی که بر هر کاری توانا بوده و از رگ گردن به بنده اش نزدیک است: "نحن أقرب الیه من حبل الوريد" (ق ۱۶) و اگر انسان چیزی از او بخواهد به او خواهد داد: "اذا سالک عبادی عنی فانی قریب اجیب دعوه الداع" (بقره ۱۸۶) ارتباط با خدایی که بر هر امری قدرت دارد، انسان را امیدوار می نماید. لذا در حدیثی می خوانیم: دعا کلید رحمت و نور و چراغی در تاریکی است. (مستدرک الوسائل ۵، ۱۶۷)

۳- نجات و رهایی از مشکلات

دعا با شرائط به اجابت خواهد رسید. پیامبر خاتم (ص) می فرماید: خداوند هر گاه پیامبری را می فرستاد به او می فرمود هر گاه امر ناخوشایندی تو را اندوهگین ساخت، مرا بخوان تا پاسخ دهم. خداوند این نعمت را به امت من نیز ارزانی داشته است آن جا که می فرماید مرا بخوانید تا اجابت کنم شما را. (قرب الاسناد. ۸۴، ح ۲۷۷)

۴- تحصیل نعمت های الهی

پیامبر اکرم (ص) می فرماید: خداوند به موسی، وحی فرمود: ای موسی! هر چه نیاز داری از من بخواه حتی علفه گوسفند و نمک خمیرت را. (بحار الانوار. ۳۰۳، ۹۰)

۵- منزلت نزد پروردگار

امام صادق (ع) نیز می فرماید: نزد خداوند مقامی است که جز با دعا و تقاضا، نمی توان به آن رسید و اگر بنده ای، دهان خود را از دعا فرو بندد و چیزی تقاضا نکند، چیزی به او داده نخواهد شد، پس از خدا بخواه تا به تو عطا شود؛ چرا که هر دری را بکوبید و اصرار کنید، سرانجام گشوده خواهد شد.

۶- شفای درد و بیماری

امام صادق (ع) می فرماید: دعا کنید که دعا شفا دهنده دردهاست. (الکافی. ۲، ۴۷۰) امام کاظم (ع) نیز به این حقیقت اشاره نموده می فرماید: هر دردی دعایی دارد پس اگر دعا به بیمار الهام شد، اجازه شفایش داده شده است (مستدرک الوسائل ۲، ۸۴)

۷- دفع بلاها

امام علی (ع) می فرماید: امواج بلا را با دعا دفع کنید در حدیث دیگری از امام صادق (ع) می خوانیم: قبل از آن که بلا به شما نازل شود، دعا کنید که خداوند به واسطه دعا، بلا را دفع می کند. (مستدرک الوسائل ۵، ۱۸۱) امام سجاد (ع) می فرماید: دعا و بلا، تا روز قیامت با هم هستند و دعا، بلا را دفع می کند حتی اگر نزول آن قطعی شده باشد. (الکافی. ۲، ۴۶۹)

وَلَسَوْفَ
يُعْطِيكَ
رُبْعًا
فَتَرْضَى

امام صادق (ع) نیز می فرماید: نزد خداوند مقامی است که جز با دعا و تقاضا، نمی توان به آن رسید و اگر بنده ای، دهان خود را از دعا فرو بندد و چیزی تقاضا نکند، چیزی به او داده نخواهد شد، پس از خدا بخواه تا به تو عطا شود.

مهجوریت و احیای قرآن

مهجور در اصطلاح دین

در اصطلاح دینی مهجوریت قرآن به معنای دور شدن دل و عمل انسان از قرآن و ترک تلاوت آن می‌باشد. (المفردات فی غریب القرآن، ج ۱، ص ۵۳۶)

امام خمینی مهجوریت قرآن را ترک مسائل مهم قرآنی و اسلامی و عمل بر خلاف آن می‌داند. (صحیفه امام، ج ۱۶، ص ۳۴)

پیامبر، از گروه عظیمی از مسلمانان به پیشگاه خدا شکایت می‌برد که این‌ها قرآن را به دست فراموشی سپردند، این شکوه، منحصر به عصر پیامبر نیست، بلکه در تمام جوامع بشری جریان دارد! (تفسیر نمونه، ج ۱۵، ص ۷۷)

محورهای مهجوریت و احیای قرآن

بحث مهجوریت و احیای قرآن شامل جنبه‌های گوناگونی می‌شود که بی توجهی و کم کاری در هر یک از این محورها را مهجوریت و نقطه‌ی مقابل آن، یعنی تلاش در احیای قرآن و ادای حق آن می‌دانیم. مفسران این محورها را در دو مورد محورهای ظاهری و باطنی خلاصه کرده، (تفسیر جامع، ج ۵، ص ۲۵)

محورهای ظاهری

بحث از ظواهری است که قرآن لایق آن می‌باشد، مثل زیبا نوشتن قرآن، صوت زیبا و قرائت آن که پرداختن به آن‌ها موجب احیای قرآن از مهجوریت می‌شود:

۱- تلاوت قرآن:

در آموزه‌های قرآن، آیاتی وجود دارد که مؤمنان را به تلاوت قرآن امر فرموده: فَأَقْرَأُوا الْقُرْآنَ (مزمّل /سوره ۷۳، آیه ۲۰) اکنون آنچه برای شما میسر است، قرآن بخوانید.

۲- ترتیل قرآن:

در قرآن مجید به مومنین سفارش شده که قرآن را با ترتیل بخوانید وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِیْلًا (مزمّل آیه ۴) و قرآن را با دقت و تأمل بخوان. ترتیل قرآن به معنای تلاوت آن بوده به نحوی که حروف پشت سر هم، به صورت روشن تلاوت شده و به گوش شنونده برسد. (المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۲۰، ص ۶۱)

نشانه‌ی اهمیت تلاوت قرآن و عظمت آن تاکید می‌کند که در آیه با کلمه‌ی «ترتیلًا» بر فعل امر (رَتَّل) بیان شده است.

هدف اصلی آن نیز اجرای همین برنامه هاست. بسیاری قرآن را به صورت یک کتاب تشریفاتی در آورده اند، در حالی که قرآن کتاب عمل است و عمل کردن به آن واجب شمرده شده است

(تفسیر نمونه، ج ۱، ص ۷۷)
 إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُكَ إِلَىٰ مَعَادٍ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ مَنْ جَاءَ بِالْهُدَىٰ وَمَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ (قصص، آیه ۸۵)
 آن کس که قرآن را بر تو فرض کرد، تو را به جایگاهت (زادگاہت) بازمی گرداند! بگو: پروردگار من از همه بهتر می داند، چه کسی (برنامه ی) هدایت آورده، و چه کسی در گمراهی آشکار است.

در فرض علیک القرآن خداوند واجب کرده بر تو عمل به قرآن را، یعنی عمل به آن احکامی که در آن وجود دارد. (المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱۶، ص ۸۶)

قرآن کتابی است که به پیروان خود برنامه ی زندگی می دهد و هدف اصلی آن نیز اجرای همین برنامه هاست. بسیاری قرآن را به صورت یک کتاب تشریفاتی در آورده اند، در حالی که قرآن کتاب عمل است و عمل کردن به آن واجب شمرده شده است.

الکشاف عن حقائق غوامض التنزیل، ج ۴، ص ۶۳۷)

۳- استماع قرآن:

اهمیت ویژه ی دیگری که در آداب تلاوت قرآن در کلام الهی بیان شده، گوش دادن پر کلام و حیانی است: وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ (أعراف آیه ۲۰۴) هنگامی که قرآن خوانده شود، گوش فرادهید و خاموش باشید، شاید مشمول رحمت خدا شوید!

عمل نکردن به این دستورات، مهجور قرار دادن قرآن از لحاظ استماع است. (الفرقان فی تفسیر القرآن بالقرآن، ج ۲۱، ص ۳۰۰)

۸- محورهای باطنی

مهجوریت و احیای قرآن در زمینه باطنی از اهمیت بیشتری برخوردار بوده از جمله:

۱- اندیشیدن در قرآن:

تدبر در قرآن یکی از مسائل مهم بوده که در آیات زیادی به این امر پرداخته و انسان ها را به تفکر در قرآن فرا خوانده است: أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَىٰ قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا (محمد آیه ۲۴) آیا آن ها در قرآن تدبّر نمی کنند، یا بر دل هایشان قفل نهاده شده است؟ اگر مسلمانان حق قرآن را رعایت کرده و با توجهی شایسته در قرآن می اندیشیدند، بهترین رسم زندگی را از قرآن می آموختند و از مشکلات بسیاری در عصر حاضر رهایی پیدا می کردند. (التفسیر المنیر فی العقیده و الشریعة و المنهج، ج ۵، ص ۱۷۲)

۲- توجه به تفسیر و تبیین صحیح قرآن

توجه به تفسیر قرآن، محور مهجوریت یا احیای قرآن است، تفسیری صحیح که از مفسران حقیقی قرآن رسیده باشد، چون قرآن در بردارنده ی حقایقی بزرگ از عالم غیب است و نزول تدریجی داشته که محتاج بررسی اوضاع زمان نزول است و به اقتضای ساختارش، مطالب را به گونه ای موجز بیان کرده که ما برای فهمش، محتاج تفسیر هستیم. خود قرآن نیز به این نیاز اشاره می کند: «وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ» (نحل آیه ۴۴) و ما این ذکر (قرآن) را بر تو نازل کردیم، تا آنچه به سوی مردم نازل شده است، برای آن ها روشن سازی و شاید اندیشه کنند.

۳- مفسران قرآن

دلالت آیه بر اینست که یکی از مفسران قرآن، پیامبر اکرم (صلی الله علیه) است که خداوند او را مامور این کار کرده، چون قول رسول خدا (صلی الله علیه) در بیان آیات قرآن و تفسیر آن حجیت دارد، چه آیه ای که نسبت به مدلول خود صراحت و ظهور دارند، چه آیه ای که متشابه اند، و چه آن هایی که مربوط به اسرار الهی هستند، بیان و تفسیر رسول خدا (صلی الله) در همه ی آن ها حجت است. (المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱۲، ص ۲۶۱)

۴- عمل کردن به دستورات قرآن

قرآن کتابی است که به پیروان خود برنامه ی زندگی می دهد و

عوامل مهجوریت قرآن

مهجوریت قرآن در بین مسلمانان دارای عوامل و زمینه های فراوانی است که به تعدادی از آنها اشاره می شود:

۱. مهجوریت اهل بیت (علیهم السلام)

قرآن و عترت، عصاره نبوت و تداوم بخش رسالت هستند که هدایت بشر را تا قیامت تضمین می کنند و عدم حضور این دو گوهر متحد در جامعه انسانی، موجب قطع ارتباط صحیح با دیگری است.

۲. عدم آشنایی با نقش قرآن در زندگی

وقتی انسان نداند که قرآن در زندگی فردی و اجتماعی او چه اندازه نقش دارد نمی تواند از آن استفاده کند و هیچ گونه رغبتی هم در توجه و پیروی از آن در خود نشان نمی دهد.

۳. فرهنگ و آداب و رسوم غلط

قرآن با زندگی فرد مسلمان عجین و قرین است. در گوش نوزاد مسلمان اذان می گویند و آیاتی از قرآن را می خوانند و نام او را با تفال و استخاره و با تبرک جستن از قرآن انتخاب می کنند و ... ولی متأسفانه از لحاظ محتوا هیچ بهره ای از آن برده نمی شود.

۴. غفلت

قرآن سرنوشت خوب و بد پیشینیان را جهت بهره مندی از جنبه های مختلف تاریخ بیان داشته تا انسان از این گنجینه الهی در جهت خودسازی استفاده نماید. عوامل پیروزی و شکست، اسباب سعادت و بدبختی و ... اما انسان میان خود و قرآن حجاب ایجاد می نماید لذا از درک معارف و حقایق آن محروم می شود و از فیض گسترده قرآن بی بهره می ماند.

برخی از این حجاب ها عبارتند از:

(الف) حجاب خودبینی:

گاهی علم ناقص از قرآن موجب حجاب فرد می شود مثلاً اهل تجوید به همان علم جزئی قانع می شوند اصحاب ادبیات به همان صورت بی مغز راضی قناعت می کنند. اهل تفاسیر به طور معمول به وجه قرائات و آرای مختلفه ارباب لغت و وقت نزول و شأن نزول و مدنی و مکی بودن و تعداد آیات و حروف و امثال این امور سرگرم می شوند و ...

(ب) جمود بر اقوال مفسرین:

یکی از حجب که مانع از استفاده از این صحیفه نورانیه است اعتقاد به آن است که جز آن که مفسرین نوشته یا فهمیده اند کسی دیگری حق تفسیر قرآن شریف را ندارد و هر گونه تفکر و تدبیر در آیات شریفه را با اتهام تفسیر به رأی ممنوع می انگارند.

(ج) آلودگی به گناه:

معاصی و کدورات حاصل از طغیان و سرکشی نسبت به ساحت مقدس پروردگار عالمیان، موجب حجاب قلب می شود و انسان را از ادراک حقایق باز می دارد. (صحیفه نور، ص ۲۰۱)

(د) دنیا پرستی:

از حجب غلیظه، که پرده ضخیم است بین ما و معارف و مواعظ قرآن، حجاب حب دنیاست که به واسطه آن قلب تمام هم خود را صرف آن کند و وجهه قلب یکسر دنیاوی شود و قلب به واسطه این محبت از ذکر خدا غافل شود. (صحیفه امام، ج ۱۴، ص ۳۸۸-۳۸۹)

ولادت امام حسن مجتبی

هر کس دوست دارد به آقای جوانان اهل بهشت بنگرد، به حسن بنگرد». و این گفتار پیامبر (ص) نیز مشهور است که فرمود: اهل بهشت همگی جوان هستند و این تذکر پیامبر به این دلیل است که عده ای فکر نکنند که برای پیران اهل بهشت نیز سید و آقای خواهد بود. چنان که امام جواد علیه السلام فرمود: به خدا سوگند، در بهشت پیری وجود ندارد؛ بلکه همگی جوان هستند.

فضایل امام حسن علیه السلام در کلام امام سجاد علیه السلام امام سجاد علیه السلام می فرمایند: حسن بن علی بن ابی طالب علیه السلام در زمان خود از همه عابدتر، زاهدتر و با فضیلت تر بود و هرگاه حج می رفت، پیاده، و چه بسا پابرهنه می رفت و هرگاه مرگ را به خاطر می آورد می گریست، و هرگاه رستاخیز و زنده شدن را از نظر می گذراند، اشک از دیده می ریخت و هرگاه گذر از صراط را در اندیشه می آورد، گریان می شد... و هرگاه به نماز بر می خاست، تنش در برابر خداوند عزوجل به لرزه می افتاد و هرگاه بهشت و دوزخ را به یاد می آورد چنان مار گزیده بی تابی می کرد و از خداوند، بهشت را طلب می کرد و از آتش دوزخ به او پناه می برد. او هرگاه عبارت «یا ایها الذین امنوا» را از قرآن می خواند، می گفت: لیکن اللهم لیکن.

در سال سوم هجرت و در شب نیمه ماه رمضان - که بهترین ماه های خداست - خانه امیرالمؤمنین و فاطمه علیهما السلام میزبان قدوم مولود مبارکی شد که شادی را با خود به خانه وحی آورد. در این شب فرخنده، سبط اکبر پیامبر اکرم (ص) ، حضرت امام حسن علیه السلام چشم به جهان گشود و شهر مدینه را غرق نور کرد.

شبهت به رسول خدا (ص)

حضرت امام حسن (ع) از نظر صورت و سیرت در بین ائمه اطهار (ع) شبیه ترین آنان به رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله وسلم است. علاوه بر چهره جذاب و نورانی، راه رفتن و صحبت کردن حضرت نیز مانند پیامبر (ص) بود. حُسن خلق، کرامت، جوان مردی، یتیم نوازی و دیگر سجایای اخلاقی را نیز آن حضرت از جد گرامی اش به ارث برده بود. شیخ مفید در کتاب معروف خود، ارشاد، آورده است: و حسن علیه السلام چنان بود که از نظر خلقت و سیرت و سیادت شبیه ترین مردم به رسول خدا بود.

آقای جوانان اهل بهشت

در روایات بسیاری نقل شده است که پیامبر اکرم (ص) به امام حسن و امام حسین علیه السلام محبت فراوان داشت و می فرمود که آن دو سید جوانان اهل بهشت هستند. هم چنین در روایتی آمده است که رسول خدا (ص) فرمود:

عید نوروز

نخستین روز سال خورشیدی جشن آغاز سال نو ایرانی و یکی از کهن‌ترین جشن‌های به جا مانده از دوران ایران باستان است.

نوروز در ایران و افغانستان آغاز سال نو محسوب می‌شود و در کشورهای تاجیکستان، روسیه، قرقیزستان، قزاقستان، سوریه، عراق، گرجستان، جمهوری آذربایجان، آلبانی، چین، ترکمنستان، هند، پاکستان و ازبکستان تعطیل رسمی است و مردمان آن جشن برپا می‌کنند.

در اسطوره‌ها

در برخی از متن‌های کهن ایران از جمله شاهنامه فردوسی و تاریخ طبری، جمشید و در برخی دیگر از متن‌ها، کیومرث به عنوان پایه‌گذار نوروز معرفی شده‌است. پدیدآوری نوروز در شاهنامه، بدین گونه روایت شده‌است که: جم (جم) در حال گذشتن از آذربایجان، بر روی ارگ جمشید (تخت جمشید) فرود آمد و با تاجی زرین بر روی تخت نشست با رسیدن نور خورشید به تاج زرین او، جهان نورانی شد و مردم شادمانی کردند و آن روز را روز نو و جم را جمشید نامیدند.

جهانی شدن نوروز

مجمع عمومی سازمان ملل متحد با تصویب قطعنامه‌ای روز ۲۱ مارس برابر با ۱ فروردین را در چارچوب ماده ۴۹ و تحت عنوان فرهنگ صلح به عنوان «روز جهانی نوروز» به تصویب رسانده و در تقویم خود جای داد.

نوروز در روایات اسلامی

در باب عید نوروز، احادیث و روایات متعددی وارد شده است که نشانگر توجه خاص به آئین و سنت دیگر ملل از سوی اسلام است. از جمله این روایات موارد زیر است:

برای علی (ع) هدیه نوروز آوردند. فرمود: این چیست؟ گفتند: ای امیر مؤمنان! امروز، نوروز است. فرمود: هر روز ما را نوروز سازید! (من لایحضره الفقیه، ج ۳، ص ۳۰۰).
معلی بن خنیس می‌گوید: در روز نوروز، بر امام صادق (ع) وارد شدم. فرمود: آیا این روز را می‌شناسی؟ گفتم: قربانت گردم! این روز را فارسیان گرامی می‌دارند و به یکدیگر هدیه می‌دهند. فرمود: سوگند به خانه کعبه که این، رمزی دیرینه دارد ای معلی! روز نوروز، همان روز است که خداوند از بندگان پیمان گرفت او را بپرستند و به او شرک نوزند، به پیامبران و حجت‌هایش بگروند و به امامان ایمان آورند. این همان روز است که خورشید طلوع کرد، باها وزیدن گرفت و گل‌های زمین رویدند.

این همان روزی است که کشتی نوح (ع) بر ساحل جدودی آرامش یافت ... (بحار الأنوار، ج ۵۶، ص ۹۱).
مفضل، فرزند عمر از امام صادق (ع) نقل می‌کند که خداوند بر حزقیل، وحی فرستاد که: این روز، روزی گرامی و بلندمرتبه نزد من است. با خود عهد کرده‌ام هر مؤمنی در این روز از من حاجتی بخواهد آن را برآورده سازم و آن روز، نوروز است (مستدرک الوسائل، ج ۱، ص ۴۷۱).

امام صادق (ع) فرمود: سوگند به خانه کعبه که روز نوروز، همان روز است که خداوند از بندگان پیمان گرفت او را بپرستند و به او شرک نوزند. به پیامبران و حجت‌هایش بگروند و به امامان ایمان آورند. این همان روز است که خورشید طلوع کرد.

سبک زندگی ایرانی اسلامی در نوروز

شمرد و تلاش کرد با خانواده گسترده پیوند ایجاد کرد؛ در ایران ایام نوروز بسیاری از خانواده ها به شهر و دیار پدری و مادری خود می‌روند و در دیار خود ایام نوروز را سپری می‌کنند و در این فاصله با اقوام و خویشاوندان هم دیداری دارند.

در گذشته ایام نوروز فرصت مناسبی برای آشتی‌های خانوادگی بود و کوچکترها معمولاً بعد از دلخوری‌ها، به دیدار بزرگترها می‌رفتند و عید را تبریک گفته و فرصت آشتی را غنیمت می‌شمردند، اما این ده‌ها دهه‌های جدایی و فراق شده است؛ کاش نوروز دوباره غربت را به قربت بدل کند.

نوروز؛ روزهایی سرشار از آشتی‌هایی است که به رغم آنکه ممکن است برخی از آنها مصلحتی باشد اما دوام بسیاری داشته؛ تجربه نشان داده خیلی از زوج‌ها و خانواده‌ها علیرغم اختلافات، در ایام نوروز آتش بس ایجاد می‌کنند و به دیدار اقوام می‌روند و به برکت این دید و بازدیدهای نوروزی و برخوردها و مواجهه با خانواده‌ها، درک بیشتر نسبت به مشکلات رفتاری و خلاهایی پیدا کرده زمینه صلح و دوستی به وجود می‌آید و در پی اصلاح برمی‌آیند.

ایام نوروز فرصت مناسبی برای آشتی‌های خانوادگی است و کوچکترها معمولاً بعد از دلخوری‌ها، به دیدار بزرگترها می‌روند و عید را تبریک گفته و فرصت آشتی را غنیمت می‌شمرند، باید تلاش کرد نوروز دوباره غربت را به قربت بدل کند.

نوروز با رنگ و بویی زیبا، روح را طراوت می‌بخشد و نوید نو شدن را به گوش دل‌های خسته می‌رساند؛ تولدی دوباره و آغاز دلنشین زیبایی‌ها، روزهای مبارکی که باید از آن پند و درس گرفت و تلاش کرد تا بهترین بود و بهترین را انجام داد؛ همانند طبیعت که نو شدن و پوست انداختن را می‌آموزد و پیوندی دوباره ایجاد می‌کند؛ از ریشه تا برگ؛ آدمی نیز این نو شدن را در روح و جسم و جان خود آغاز می‌کند و به امید روزهایی نیک آن را می‌گذراند.

نوروز، رستاخیز طبیعت، اوج ارتباطات خانوادگی و فامیلی است؛ اوج دید و بازدیدهایی که خانواده‌ها از آن به دلیل مشغله‌های بسیار، به سالی یکبار تعبیر می‌کنند؛ پیوند دوباره خانواده‌ها از ریشه به ساقه و برگ است؛ پیوندی عمیق که این روزها و این ده‌ها به شیوه دیگری خود را نشان می‌دهد.

در اندیشه دینی ایرانیان نیز بر ایجاد روابط خانوادگی و حفظ آن تاکید شده است و رسول مهربانی‌ها، آن را بخشی از دین دانسته‌اند و می‌فرمایند: همه امتم را از حاضر و غایب و به آنان که تا روز قیامت در صلب مردان و رحم زنان هستند سفارش می‌کنم به صله رحم، اگرچه یکسال راه (میان آنان فاصله) باشد و این از دین اسلام است. و چه زمانی بهتر از نوروز.

در دهه‌های کنونی که خانواده‌ها به ویژه در کلانشهرها تک هسته‌ای شده و از خانواده گسترده خود فاصله گرفته‌اند، برخی مشکلات را در نتیجه تک هسته‌ای شدن، حمل می‌کنند و فرصت نوروز فرصت پیوندی دوباره است که باید آن را غنیمت

برکات ماه مبارک رمضان

حضرت علی (ع) می فرمایند رسول خدا (ص) در نزدیکی های ماه مبارک رمضان ما را مورد خطاب قرار داده و فرمودند: ای مردم به سوی شما روی می آورد ماهی که با برکت، رحمت و مغفرت است، ماهی که در نزد خداوند بهترین ماه ها است، روزهایش بهترین روزها، شب هایش بهترین شبها و ساعات او بهترین ساعات است. در این ماه به مهمانی خدا دعوت شده اید و خداوند شما را از اهل کرامت قرار داده است.»

برکات این ماه به اندازه ای است که پیامبر اسلام (ص) می فرماید: «نفس های شما در این ماه تسبیح خدا، خواب شما عبادت و اعمال شما مقبول و مورد رضای خداوند است و همه دعاها در این ماه مستجاب می شود.» پیامبر اکرم (ص) می فرمایند با قلب ها و نیات پاک از خدا بخواهید که در روزه داری و تلاوت قرآن موفق تان کند. حضرت ادامه می دهد آدم بدبخت کسی است که از ماه رمضان بگذرد و مورد بخشش خداوند قرار نگیرد. در ماه رمضان یک آیه قرآن بخوانید گویی یک ختم قرآن انجام داده اید.

علی (ع) از رسول خدا (ص) پرسیدند بهترین اعمال در ماه مبارک رمضان چیست؟ حضرت پاسخ می دهند که دوری کردن از گناه. قرآن کریم نیز نتیجه روزه داری و ماه مبارک رمضان را تقوای الهی معرفی می کند. «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كَتَبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كَتَبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ». (بقره آیه ۱۸۳) بهترین توشه برای ذخیره و سربلندی در پیشگاه خداوند متعال تقوای الهی است.

در ماه رمضان افراد با روزه داری، گرسنگی و تشنگی به یاد فقرا می افتند و مقداری از غذای خود را که صرفه جویی کرده در اختیار فقرا قرار می دهند. اطباء قدیم و جدید بر این نکته اشاره دارند که روزه داری موجبات سلامت بدن است و در روایات آمده که روزه بگیرید تا بدن تان سالم باشد.

شب قدر

وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ

شب قدر، پرارجترین و پررمز و رازترین شبها در گردونه زمان است که قلمها در وصفش میشکنند، زبانها از توصیفش قاصرند و عقل در فهم آن مبهوت و متحیر میماند؛ شبی که به فرموده امام صادق علیه السلام قلب رمضان به شمار میاید. (بحار الانوار، ج ۵۸، ص ۳۷۶)

بهترین شب سال، شب قدر است که خداوند در قرآن

کریم آن را شبی پربرکت دانسته (دخان/۳) و ارزش آن را برتر از هزار ماه بیان کرده است (قدر/۳) ایضا به راستی برکتی بالاتر از این هست که یک شب همتراز هزار ماه یعنی سی هزار شب یا ۸۳ سال و چهار ماه قرار گیرد؟ در شب قدر فرشتگان بسیاری به زمین میایند؛ به طوری که زمین بر آنها تنگ میشود. لذا آن را «شب قدر» نامیده اند؛ زیرا یکی از معانی «قدر» به معنای ضیق و تنگ است (طلاق/۷) و در این شب قرآن با تمام قدر و منزلتش به وسیله فرشته صاحب قدر بر پیامبر (ص) نازل گردید. (تفسیر راهنما، ج ۲۰، ص ۶۳۰)

برکات این ماه به اندازه ای است که پیامبر اسلام (ص) می فرماید: «نفس های شما در این ماه تسبیح خدا، خواب شما عبادت و اعمال شما مقبول و مورد رضای خداوند است و همه دعاها در این ماه مستجاب می شود.»

شهادت امام علی (علیه السلام)

خانه خود باش و بر گناهان خود گریه کن و دنیا را بزرگ‌ترین مقصود خود قرار نده.

ای فرزندم حسن (علیه السلام) تو را وصیت می‌کنم که نماز را در وقت فضیلتش به جای آوری و زکات را به موقع به اهلبش برسانی و در هر چیز که برای تو مبهم و مشتبه است، خاموش باش. و در کارها، میانه‌رو بوده، و حالت خشنودی و غضب، با عدالت رفتار نمایی. و با همسایگان خود، به نیکی رفتار نموده و مهمان را گرامی بداری و بر اهل بلا، ترحم نمایی، و صلح ارحام کنی. آن‌گاه امام به فرزند خود محمد حنفیه فرمودند: آیا آن چه به این دو برادر وصیت کردم، به خاطر سپردی؟

عرض کرد! آری. فرمودند: تو را نیز به همان‌ها، و بزرگداشت و احترام دو برادرت که حق بسیاری بر تو دارند، وصیت می‌کنم. پس از فرمان آن‌ها پیروی کن و بدون نظر آن دو، اقدام به کاری نکن آن‌گاه به حسن و حسین (علیه السلام) فرمودند: شما را نیز در حق برادران وصیت می‌نمایم، زیرا او جفت و پسر پدر شما است و می‌دانید پدرتان او را دوست می‌دارد. (منتهی الامال، ج ۱، ص ۱۷۹)

علی علیه السلام در وصیتش فرمودند:
نماز را در وقت فضیلتش به جای آور و زکات را به موقع به اهلبش برسان و در هر چیز که برای تو مبهم و مشتبه است، خاموش باش. و در کارها، میانه‌رو بوده، و در حالت خشنودی و غضب، با عدالت رفتار نما. با همسایگان خود، به نیکی رفتار نموده و مهمان را گرامی بدار و بر اهل بلا، ترحم نما، و صلح ارحام کن.

امام علی (ع)، امام اول شیعیان، صحابی، راوی، پسرعمو و داماد پیامبر اسلام (ص)، کاتب وحی و چهارمین خلیفه از خلفای راشدین نزد اهل سنت است.

آن حضرت در اثر ضربت شمشیر زهر آلود ابن ملجم مرادی در شب نوزدهم ماه رمضان سال ۴۰ هجری قمری هنگام اقامه نماز صبح، فرقتش شکافته شد و بر اثر آن ضربت، در بیست و یک ماه رمضان به شهادت رسید. امام حسن و امام حسین (علیهما السلام) بدن پدر را بعد از غسل، کفن و خواندن نماز میت، شبانه به همراه عبدالله بن جعفر و محمد حنفیه در نجف دفن کردند. مدفن آن امام امروزه در شهر نجف دارای گنبد و حرم باشکوهی است که محل زیارت محبان و دوستان آن حضرت می‌باشد.

وصایای حضرت علی علیه السلام

امام حسن (علیه السلام) می‌فرماید: هنگام شهادت پدرم نزدیک شد. شروع به وصیت کرده و چنین فرمودند: این چیزی است که آن را علی بن ابی طالب، برادر محمد رسول خدا (ص)، و پسرعمو و وصی و همدم او، وصیت می‌نماید: اولین سفارش و وصیت من آن است که خدایی جز الله نیست، و همانا محمد رسول خدا و برگزیده اوست که او را با علم و دانش خود برگزید و بر دیگران فضل و برتری داد. گواهی می‌دهم که خدا مردگان را از قبرها بر خواهد انگیخت و از اعمالشان سؤال خواهد کرد و او از درون سینه‌ها آگاه است.

ای فرزندم حسن (علیه السلام)! تو را وصیت می‌کنم و می‌دانم تو، وصی خوبی برایم خواهی بود، تو را وصیت می‌کنم به آنچه رسول خدا مرا وصیت کرده است. ای فرزندم! هنگامی که از دنیا رفتم (اگر اصحاب من، با تو موافقت نکردند) پیوسته در

سخنان بزرگان و دانشمندان در مورد سبک زندگی

تئودور روزولت: اگر باور کنید می‌توانید کاری را انجام دهید، در این صورت نیمی از راه را رفته‌اید.

دالایی لاما: خوشبختی چیزی ساخته و آماده نیست بلکه از اقدامات شما به دست می‌آید.

آلبرت اینشتین: کسی که در زندگی اشتباه نکرده هرگز چیز جدیدی را امتحان نکرده است.

ماهاتما گاندی: جایی که عشق باشد، زندگی جریان دارد.

هنری فورد: اگر همه چیز زندگی تان برخلاف آن چه می‌خواهید پیش می‌رود، به یاد بیاورید که هواپیما با باد مخالف پرواز می‌کند نه بادهای هم جهت.

استیو جانز: به یقین رسیده‌ام پشتکار و استقامت محض در زندگی، تقریباً نیمی از علت متمایز بودن افراد موفق و ناموفق است. ارنست همینگوی: زندگی همه انسان‌ها یکسان به پایان می‌رسد، تنها نحوه زندگی کردن و نحوه مرگ افراد است که باعث تمایز آن فرد با دیگران می‌شود.

ویلیام کلمنت استون: تعریف هدف نقطه، شروع تمام دستاوردهای زندگیست.

فرانسوا ولتر: تصور می‌کنم که اگر هر کس تنها یک ربع ساعت به فکر زندگی خویش باشد و بیاندیشد که آن را اصلاح کند، هر ماه زندگی او از ماه پیش بهتر خواهد شد.

افلاطون: آنان که می‌خواهند خوب زندگی کنند باید به حقیقت نزدیک شوند؛ زیرا پس از نیل به مقام حقیقت یابی است که دست از غم و اندوه دنیا برمی‌دارند.

ویلیام جیمز: بزرگترین کشف نسل امروز این است که انسان می‌تواند با تغییر ذهنیت خود، زندگی خود را تغییر دهد.

دالایی لاما: فضای عشق در خانه تو شالوده‌ای برای زندگی‌ات به شمار می‌رود.

جبران خلیل جبران: زندگی بدون عشق مثل درختی بدون شکوفه و بدون برگ و بار است.

دکتر الهی قمش‌ای: هر قدر به طبیعت نزدیک‌تر شوی، زندگی‌ت شایسته‌تری را پیدا می‌کند.

نیما یوشیج: لحظه‌ها را گذرانندیم که به خوشبختی برسیم؛ غافل از آنکه لحظه‌ها همان خوشبختی بودند.

دکتر علی شریعتی: هر چقدر هم زندگی کوتاه است، ما با اتلاف نسنجیده‌ی زمان، باز هم آن را کوتاه‌تر می‌کنیم.

باربارا دی آنجلیس: در زندگی به گونه‌ای از عشق و شور خود مراقبت و پاسداری کنید که گویی گرانبها ترین دارایی شماست.

فرانسیس بیکن: زندگی زناشویی مثل تئاتر است: مردم صحنه زیبا و آراسته آن را می‌بینند در حالی که زن و شوهر با پشت صحنه در هم ریخته و پرماجرایی آن سر و کار دارند.

شارل دولینه: زندگی زناشویی یعنی در آمیختن دو زندگی متفاوت برای همیشه.

توماس ادیسون: اغلب شکست‌های زندگی برای افرادی رخ داده که موقع تسلیم شدن نمی‌دانستند چقدر به موفقیت نزدیک شده‌اند.

آلبرت اینشتین: اگر می‌خواهید زندگی شادی داشته باشید، زندگی خود را به یک هدف گره بزنید نه آدم‌ها و چیزها.

دیوید برینکلی: مرد موفق کسی است که بتواند با آجرهایی که دیگران برایش پرتاب می‌کنند ساختمانی با پی محکم برای زندگی‌اش بسازد.

جورج برنارد شو: اگر خودتان طرح زندگی خود را طراحی نکنید، احتمالاً در طرحی که دیگران کشیده‌اند می‌افتید، حدس بزنید آن‌ها برای شما چه نقشه‌ای خواهند داشت؟ فکر نمی‌کنم چیز زیاد خوبی باشد!

امام خامنه ای:

"حقیقت را باید همه بفهمند و بدانند که صلح امام مجتبی(ع)، همان قدر ارزش داشت که شهادت برادر بزرگوارش، امام حسین(ع) ارزش داشت و همان قدر که آن شهادت به اسلام خدمت کرد، آن صلح هم همان قدر یا بیشتر به اسلام خدمت کرد."

اللَّهُمَّ إِنَّ كَانِ ذَنْبِي عِنْدَكَ عَظِيمًا

أَعْظَمُ مِنْ

خدایا اگر چه گناه من نزد تو بزرگ است
اما علو و بخشش تو بزرگتر از گناه من است

فرهنگ پاسداری